કલિકાલસર્વજ્ઞશ્રીહેમચન્દ્રાચાર્યરચિતમ્
યોગશાસ્ત્રમ્
પ્રથમઃ પ્રકાશઃ

નમો દુર્વારરાગાદિ,-વૈરિવારનિવારિણે ।
અર્હતે યોગિનાથાય, મહાવીરાય તાયિને ॥૧॥

પન્નગે ચ સુરેન્દ્રે ચ, કૌશિકે પાદસંસ્પૃશિ ।
નિર્વિશેષમનસ્કાય, શ્રીવીરસ્વામિને નમઃ ॥૨॥

કૃતાપરાધેऽપિ જને, કૃપામન્થરતારયોઃ ।
ઈષદ્બાષ્પાર્દ્રયોર્ભદ્રં, શ્રીવીરજિનનેત્રયોઃ ॥૩॥

શ્રુતામ્ભોધેરધિગમ્ય, સમ્પ્રદાયાચ્ચ સદ્ગુરોઃ ।
સ્વસંવેદનતશ્ચાપિ, યોગશાસ્ત્રં વિરચ્યતે ॥૪॥

યોગઃ સર્વવિપદ્વલ્લી-વિતાને પરશુઃ શિતઃ ।
અમૂલમન્ત્રતન્ત્રં ચ, કાર્મણં નિર્વૃતિશ્રિયઃ ॥૫॥

ભૂયાંસોऽપિ હિ પાપ્માનઃ, પ્રલયં યાન્તિ યોગતઃ ।
ચણ્ડવાતાદ્ ઘનઘના, ઘનાઘનઘટા ઇવ ॥૬॥

ક્ષિણોતિ યોગઃ પાપાનિ, ચિરકાલાર્જિતાન્યપિ ।
પ્રચિતાનિ યથૈધાંસિ, ક્ષણાદેવાશુશુક્ષણિઃ ॥૭॥

કફવિપ્રુણ્મલામર્શ-સર્વૌષધિમહર્દ્ધયઃ ।
સમ્ભિન્નસ્રોતોલબ્ધિશ્ચ, યૌગં તાણ્ડવડમ્બરમ્ ॥૮॥

ચારણાશીવિષાવધિ-, મનઃપર્યાયસમ્પદઃ ।
યોગકલ્પદ્રુમસ્યૈતા, વિકાસિકુસુમશ્રિયઃ ॥૯॥

અહો યોગસ્ય માહાત્મ્યં, પ્રાજ્યં સામ્રાજ્યમુદ્વહન્ ।
અવાપ કેવલજ્ઞાનં, ભરતો ભરતાધિપઃ ॥૧૦॥

પૂર્વમપ્રાપ્તધર્માऽપિ પરમાનન્દનન્દિતા ।
યોગપ્રભાવતઃ પ્રાપ, મરુદેવા પરં પદમ્ ॥૧૧॥

બ્રહ્મસ્ત્રીભ્રૂણગોઘાત-,પાતકાન્નરકાતિથેઃ ।
દૃઢપ્રહારિપ્રભૃતે-ર્યોગો હસ્તાવલમ્બનમ્ ॥૧૨॥

તત્કાલકૃતદુષ્કર્મ-કર્મઠસ્ય દુરાત્મનઃ ।
ગોપ્ત્રે ચિલાતિપુત્રસ્ય, યોગાય સ્પૃહયેન્ન કઃ? ॥૧૩॥

તસ્યાજનનિરેવાસ્તુ, નૃપશોર્મોઘજન્મનઃ ।
અવિદ્ધકર્ણો યો યોગ, ઇત્યક્ષરશલાકયા ॥૧૪॥

ચતુર્વર્ગેऽગ્રણીર્મોક્ષો, યોગસ્તસ્ય ચ કારણમ્ ।
જ્ઞાનશ્રદ્ધાનચારિત્ર-,રૂપં રત્નત્રયં ચ સઃ ॥૧૫॥

યથાવસ્થિતતત્ત્વાનાં, સંક્ષેપાદ્વિસ્તરેણ વા ।
યોऽવબોધસ્તમત્રાહુઃ, સમ્યગ્જ્ઞાનં મનીષિણઃ ॥૧૬॥

રુચિર્જિનોક્તતત્ત્વેષુ, સમ્યક્શ્રદ્ધાનમુચ્યતે ।
જાયતે તન્નિસર્ગેણ, ગુરોરધિગમેન વા ॥૧૭॥

સર્વસાવદ્યયોગાનાં, ત્યાગશ્ચારિત્રમિષ્યતે ।
કીર્તિતં તદહિંસાદિ-,વ્રતભેદેન પઞ્ચધા ॥૧૮॥

અહિંસાસૂનૃતાસ્તેય-, બ્રહ્મચર્યાપરિગ્રહાઃ ।

jainuniversity.org

પઞ્ચભિઃ પઞ્ચભિર્યુક્તા, ભાવનાભિર્વિમુક્તયે ॥૧૯॥
ન યત્ પ્રમાદયોગેન, જીવિતવ્યપરોપણમ્ ।
ત્રસાનાં સ્થાવરાણાં ચ, તદહિંસાવ્રતં મતમ્ ॥૨૦॥
પ્રિયં પથ્યં વચસ્તથ્યં, સૂનૃતવ્રતમુચ્યતે ।
તત્તથ્યમપિ નો તથ્ય-મપ્રિયં ચાહિતં ચ યત્ ॥૨૧॥
અનાદાનમદત્તસ્યા, - સ્તેયવ્રતમુદીરિતમ્ ।
બાહ્યાઃ પ્રાણા નૃણામર્થો, હરતા તં હતા હિ તે ॥૨૨॥
દિવ્યૌદારિકકામાનાં, કૃતાનુમતિકારિતૈઃ ।
મનોવાક્કાયતસ્ત્યાગો, બ્રહ્માષ્ટાદશધા મતમ્ ॥૨૩॥
સર્વભાવેષુ મૂર્ચ્છાયા, -સ્ત્યાગઃ સ્યાદપરિગ્રહઃ ।
યદસત્સ્વપિ જાયેત, મૂર્ચ્છયા ચિત્તવિપ્લવઃ ॥૨૪॥
ભાવનાભિર્ભાવિતાનિ, પઞ્ચભિઃ પઞ્ચભિઃ ક્રમાત્ ।
મહાવ્રતાનિ નો કસ્ય, સાધયન્ત્યવ્યયં પદમ્ ॥૨૫॥
મનોગુપ્ત્યેષણાદાને, -ર્યાભિઃ સમિતિભિઃ સદા ।
દૃષ્ટાન્નપાનગ્રહણે, -નાહિંસાં ભાવયેત્ સુધીઃ ॥૨૬॥
હાસ્યલોભભયક્રોધ, -પ્રત્યાખ્યાનૈર્નિરન્તરમ્ ।
આલોચ્ય ભાષણેનાપિ, ભાવયેત્ સૂનૃતવ્રતમ્ ॥૨૭॥
આલોચ્યાવગ્રહયાચ્ઞા-ભીક્ષ્ણાવગ્રહયાચનમ્ ।
એતાવન્માત્રમેવૈત, -દિત્યવગ્રહધારણમ્ ॥૨૮॥
સમાનધાર્મિકેભ્યશ્ચ, તથાવગ્રહયાચનમ્ ।
અનુજ્ઞાપિતપાનાન્ના, -શનમસ્તેયભાવનાઃ ॥૨૯॥ યુગ્મમ્
સ્ત્રીષણ્ઢપશુમદ્વેશ્મા, -સનકુડ્યાન્તરોજ્ઝનાત્ ।
સરાગસ્ત્રીકથાત્યાગાત્, પ્રાગ્રતસ્મૃતિવર્જનાત્ ॥૩૦॥
સ્ત્રીરમ્યાઙ્ગેક્ષણસ્વાઙ્ગ-સંસ્કારપરિવર્જનાત્ ।
પ્રણીતાત્યશનત્યાગાદ્, બ્રહ્મચર્યં તુ ભાવયેત્ ॥૩૧॥ યુગ્મમ્
સ્પર્શે રસે ચ ગન્ધે ચ, રૂપે શબ્દે ચ હારિણિ ।
પઞ્ચસ્વિતીન્દ્રિયાર્થેષુ, ગાઢં ગાર્ધ્યસ્ય વર્જનમ્ ॥૩૨॥
એતેષ્વેવામનોજ્ઞેષુ, સર્વથા દ્વેષવર્જનમ્ ।
આકિઞ્ચન્યવ્રતસ્યૈવં, ભાવનાઃ પઞ્ચ કીર્ત્તિતાઃ ॥૩૩॥ યુગ્મમ્
અથવા પઞ્ચસમિતિ, -ગુપ્તિત્રયપવિત્રિતમ્ ।
ચરિત્રં સમ્યક્ચારિત્ર, -મિત્યાહુર્મુનિપુઙ્ગવાઃ ॥૩૪॥
ઈર્યાભાષૈષણાદાન, -નિક્ષેપોત્સર્ગસંજ્ઞિકાઃ ।
પઞ્ચાહુઃ સમિતીસ્તિસ્રો, ગુપ્તીસ્ત્રિયોગનિગ્રહાત્ ॥૩૫॥
લોકાતિવાહિતે માર્ગે, ચુમ્બિતે ભાસ્વદંશુભિઃ ।
જન્તુરક્ષાર્થમાલોક્ય, ગતિરીર્યા મતા સતામ્ ॥૩૬॥
અવદ્યત્યાગતઃ સર્વ, -જનીનં મિતભાષણમ્ ।
પ્રિયા વાચંયમાનાં સા, ભાષાસમિતિરુચ્યતે ॥૩૭॥
દ્વિચત્વારિંશતા ભિક્ષા, -દોષૈર્નિત્યમદૂષિતમ્ ।
મુનિર્યદન્નમાદત્તે, સૈષણાસમિતિર્મતા ॥૩૮॥
આસનાદીનિ સંવીક્ષ્ય, પ્રતિલિખ્ય ચ યત્નતઃ ।

jainuniversity.org

ગૃહ્ણીયાન્નિક્ષિપેદ્વા યત્, સાદાનસમિતિઃ સ્મૃતા ॥૩૯॥
કફમૂત્રમલપ્રાયં, નિર્જન્તુજગતીતલે ।
યત્નાદ્યદુત્સૃજેત્ સાધુઃ, સોત્સર્ગસમિતિર્ભવેત્ ॥૪૦॥
વિમુક્તકલ્પનાજાલં, સમત્વે સુપ્રતિષ્ઠિતમ્ ।
આત્મારામં મનસ્તજ્જ્ઞૈ, -ર્મનોગુપ્તિરુદાહૃતા ॥૪૧॥
સંજ્ઞાદિપરિહારેણ, યન્મૌનસ્યાવલમ્બનમ્ ।
વાગ્વૃત્તેઃ સંવૃતિર્વા યા, સા વાગ્ગુપ્તિરિહોચ્યતે ॥૪૨॥
ઉપસર્ગ-પ્રસઙ્ગેઽપિ, કાયોત્સર્ગજુષો મુનેઃ ।
સ્થિરીભાવઃ શરીરસ્ય, કાયગુપ્તિર્નિગદ્યતે ॥૪૩॥
શયનાસનનિક્ષેપા, -દાનચઙ્ક્રમણેષુ યઃ ।
સ્થાનેષુ ચેષ્ટાનિયમઃ, કાયગુપ્તિસ્તુ સાઽપરા ॥૪૪॥
એતાશ્ચારિત્રગાત્રસ્ય, જનનાત્ પરિપાલનાત્ ।
સંશોધનાચ્ચ સાધૂનાં, માતરોઽષ્ટૌ પ્રકીર્ત્તિતાઃ ॥૪૫॥
સર્વાત્મના યતીન્દ્રાણા-, મેતચ્ચારિત્રમીરિતમ્ ।
યતિધર્માનુરક્તાનાં, દેશતઃ સ્યાદગારિણામ્ ॥૪૬॥
ન્યાયસમ્પન્નવિભવઃ, શિષ્ટાચારપ્રશંસકઃ ।
કુલશીલસમૈઃ સાર્દ્ધં, કૃતોદ્વાહોઽન્યગોત્રજૈઃ ॥૪૭॥
પાપભીરુઃ પ્રસિદ્ધં ચ, દેશાચારં સમાચરન્ ।
અવર્ણવાદી ન ક્વાપિ, રાજાદિષુ વિશેષતઃ ॥૪૮॥
અનતિવ્યક્તગુપ્તે ચ, સ્થાને સુપ્રાતિવેશ્મિકે ।
અનેકનિર્ગમદ્વાર-, વિવર્જિતનિકેતનઃ ॥૪૯॥
કૃતસઙ્ગઃ સદાચારૈ-, ર્માતાપિત્રોશ્ચ પૂજકઃ ।
ત્યજન્નુપપ્લુતં સ્થાન-, મપ્રવૃત્તશ્ચ ગર્હિતે ॥૫૦॥
વ્યયમાયોચિતં કુર્વન્, વેષં વિત્તાનુસારતઃ ।
અષ્ટભિર્ધીગુણૈર્યુક્તઃ, શૃણ્વાનો ધર્મમન્વહમ્ ॥૫૧॥
અજીર્ણે ભોજનત્યાગી, કાલે ભોક્તા ચ સાત્મ્યતઃ ।
અન્યોન્યાપ્રતિબન્ધેન, ત્રિવર્ગમપિ સાધયન્ ॥૫૨॥
યથાવદતિથૌ સાધૌ, દીને ચ પ્રતિપત્તિકૃત્ ।
સદાનભિનિવિષ્ટશ્ચ, પક્ષપાતી ગુણેષુ ચ ॥૫૩॥
અદેશકાલયોશ્ચર્યાં, ત્યજન્ જાનન્ બલાબલમ્ ।
વૃત્તસ્થજ્ઞાનવૃદ્ધાનાં, પૂજકઃ પોષ્યપોષકઃ ॥૫૪॥
દીર્ઘદર્શી વિશેષજ્ઞઃ, કૃતજ્ઞો લોકવલ્લભઃ ।
સલજ્જઃ સદયઃ સૌમ્યઃ, પરોપકૃતિકર્મઠઃ ॥૫૫॥
અન્તરઙ્ગારિષડ્વર્ગ-, પરિહારપરાયણઃ ।
વશીકૃતેન્દ્રિયગ્રામો, ગૃહિધર્માય કલ્પતે ॥૫૬॥

(દશભિઃકુલકમ્)

દ્વિતીયઃ પ્રકાશઃ

સમ્યક્ત્વમૂલાનિ પઞ્ચા-, ણુવ્રતાનિ ગુણાસ્ત્રયઃ ।
શિક્ષાપદાનિ ચત્વારિ, વ્રતાનિ ગૃહમેધિનામ્ ॥૧॥
યા દેવે દેવતાબુદ્ધિ-, ર્ગુરૌ ચ ગુરુતામતિઃ ।

ધર્મ્મે ચ ધર્મ્મધીઃ શુદ્ધા, સમ્યક્ત્વમિદમુચ્યતે ॥૨॥
અદેવે દેવબુદ્ધિર્યા, ગુરુધીરગુરૌ ચ યા ।
અધર્મ્મે ધર્મ્મબુદ્ધિશ્ચ, મિથ્યાત્વં તદ્વિપર્યયાત્ ॥૩॥
સર્વજ્ઞો જિતરાગાદિ-, દોષસ્ત્રૈલોક્યપૂજિતઃ ।
યથાસ્થિતાર્થવાદી ચ, દેવોઽર્હન્ પરમેશ્વરઃ ॥૪॥
ધ્યાતવ્યોઽયમુપાસ્યોઽય-, મયં શરણમિષ્યતામ્ ।
અસ્યૈવ પ્રતિપત્તવ્યં, શાસનં ચેતનાઽસ્તિ ચેત્ ॥૫॥
યે સ્ત્રીશસ્ત્રાક્ષસૂત્રાદિ-, રાગાદ્યઙ્કકલઙ્કિતાઃ ।
નિગ્રહાનુગ્રહપરા-, સ્તે દેવાઃ સ્યુર્ન મુક્તયે ॥૬॥
નાટ્યાટ્ટહાસસઙ્ગીતા-, દ્યુપપ્લવવિસંસ્થુલાઃ ।
લમ્ભયેયુઃ પદં શાન્તં, પ્રપન્નાન્ પ્રાણિનઃ કથમ્ ॥૭॥
મહાવ્રતધરા ધીરા, ભૈક્ષમાત્રોપજીવિનઃ ।
સામાયિકસ્થા ધર્મ્મોપ-, દેશકા ગુરવો મતાઃ ॥૮॥
સર્વાભિલાષિણઃ સર્વ-, ભોજિનઃ સપરિગ્રહાઃ ।
અબ્રહ્મચારિણો મિથ્યો-પદેશા ગુરવો ન તુ ॥૯॥
પરિગ્રહારમ્ભમગ્ના-, સ્તારયેયુઃ કથં પરાન્ ।
સ્વયં દરિદ્રો ન પર-, મીશ્વરીકર્તુમીશ્વરઃ ॥૧૦॥
દુર્ગતિપ્રપતત્પ્રાણિ-, ધારણાદ્ધર્મ્મ ઉચ્યતે ।
સંયમાદિર્દશવિધઃ, સર્વજ્ઞોક્તો વિમુક્તયે ॥૧૧॥
અપૌરુષેયં વચન-, મસમ્ભવિ ભવેદ્યદિ ।
ન પ્રમાણં ભવેદ્વાચાં, હ્યાપ્તાધીના પ્રમાણતા ॥૧૨॥
મિથ્યાદૃષ્ટિભિરામ્નાતો, હિંસાદ્યૈઃ કલુષીકૃતઃ ।
સ ધર્મ ઇતિ વિત્તોઽપિ, ભવભ્રમણકારણમ્ ॥૧૩॥
સરાગોઽપિ હિ દેવશ્ચેદ્, ગુરુરબ્રહ્મચાર્યપિ ।
કૃપાહીનોઽપિ ધર્મ્મઃ સ્યાત્, કષ્ટં નષ્ટં હહા જગત્ ॥૧૪॥
શમસંવેગનિર્વેદા-નુકમ્પાસ્તિક્યલક્ષણૈઃ ।
લક્ષણૈઃ પઞ્ચભિઃ સમ્યક્, સમ્યક્ત્વમુપલક્ષ્યતે ॥૧૫॥
સ્થૈર્યં પ્રભાવના ભક્તિઃ, કૌશલં જિનશાસને ।
તીર્થસેવા ચ પઞ્ચાસ્ય, ભૂષણાનિ પ્રચક્ષતે ॥૧૬॥
શઙ્કા કાઙ્ક્ષા વિચિકિત્સા, મિથ્યાદૃષ્ટિપ્રશંસનમ્ ।
તત્સંસ્તવશ્ચ પઞ્ચાપિ, સમ્યક્ત્વં દૂષયન્ત્યલમ્ ॥૧૭॥
વિરતિં સ્થૂલહિંસાદે-ર્દ્વિવિધત્રિવિધાદિના ।
અહિંસાદીનિ પઞ્ચાણુ-વ્રતાનિ જગદુર્જિનાઃ ॥૧૮॥
પઙ્ગુકુષ્ઠિકુણિત્વાદિ, દૃષ્ટ્વા હિંસાફલં સુધીઃ ।
નિરાગસ્ત્રસજન્તૂનાં, હિંસાં સઙ્કલ્પતસ્ત્યજેત્ ॥૧૯॥
આત્મવત્ સર્વભૂતેષુ, સુખદુઃખે પ્રિયાપ્રિયે ।
ચિન્તયન્નાત્મનોઽનિષ્ટાં, હિંસામન્યસ્ય નાચરેત્ ॥૨૦॥
નિરર્થિકાં ન કુર્વીત, જીવેષુ સ્થાવરેષ્વપિ ।
હિંસામહિંસાધર્મજ્ઞઃ, કાઙ્ક્ષન્મોક્ષમુપાસકઃ ॥૨૧॥
પ્રાણી પ્રાણિતલોભેન, યો રાજ્યમપિ મુઞ્ચતિ ।

jainuniversity.org

તદ્વધોત્થમઘં સર્વો-,ર્વીદાનેડપિ ન શામ્યતિ ॥૨૨॥
વને નિરપરાધાનાં, વાયુતોયતૃણાશિનામ્ ।
નિઘ્નન્ મૃગાણાં માંસાર્થી, વિશિષ્યેત કથં શુનઃ ॥૨૩॥
દીર્યમાણઃ કુશેનાપિ, યઃ સ્વાઙ્ગે હન્ત દૂયતે ।
નિર્મન્તૂન્ સ કથં જન્તૂ-, નન્તયેન્નિશિતાયુધૈઃ ॥૨૪॥
નિર્માતું ક્રૂરકર્માણઃ, ક્ષણિકામાત્મનો ધૃતિમ્ ।
સમાપયન્તિ સકલં, જન્માન્યસ્ય શરીરિણઃ ॥૨૫॥
મ્રિયસ્વેત્યુચ્યમાનોડપિ, દેહી ભવતિ દુઃખિતઃ ।
માર્યમાણઃ પ્રહરણૈ-, ર્દારુણૈઃ સ કથં ભવેત્ ॥૨૬॥
શ્રૂયતે પ્રાણિઘાતેન, રૌદ્રધ્યાનપરાયણૌ ।
સુભૂમો બ્રહ્મદત્તશ્ચ, સપ્તમં નરકં ગતૌ ॥૨૭॥
કુણિર્વરં વરં પઙ્ગુ-રશરીરી વરં પુમાન્ ।
અપિ સમ્પૂર્ણસર્વાઙ્ગો, ન તુ હિંસાપરાયણઃ ॥૨૮॥
હિંસા વિઘ્નાય જાયેત, વિઘ્નશાન્ત્યૈ કૃતાડપિ હિ ।
કુલાચારધિયાડપ્યેષા, કૃતા કુલવિનાશિની ॥૨૯॥
અપિ વંશક્રમાયાતાં, યસ્તુ હિંસા પરિત્યજેત્ ।
સ શ્રેષ્ઠઃ સુલસ ઇવ, કાલસૌકરિકાત્મજઃ ॥૩૦॥
દમો દેવગુરૂપાસ્તિ-,ર્દાનમધ્યયનં તપઃ ।
સર્વમપ્યેતદફલં, હિંસાં ચેન્ન પરિત્યજેત્ ॥૩૧॥
વિશ્વસ્તો મુગ્ધધીર્લોકઃ, પાત્યતે નરકાવનૌ ।
અહો નૃશંસૈર્લોભાન્ધૈ-, ર્હિંસ્રશાસ્ત્રોપદેશકૈઃ ॥૩૨॥
'યજ્ઞાર્થં પશવઃ સૃષ્ટાઃ, સ્વયમેવ સ્વયંભુવા ।
યજ્ઞોડસ્ય ભૂત્યૈ સર્વસ્ય, તસ્માદ્યજ્ઞે વધોડવધઃ ॥૩૩॥
ઔષધ્યઃ પશવો વૃક્ષા-, સ્તિર્યગ્ચઃ પક્ષિણસ્તથા ।
યજ્ઞાર્થં નિધનં પ્રાપ્તાઃ, પ્રાપ્નુવન્ત્યુચ્છ્રિતિં પુનઃ ॥૩૪॥
મધુપર્કે ચ યજ્ઞે ચ, પિતૃદૈવતકર્મણિ ।
અત્રૈવ પશવો હિંસ્યા, નાન્યત્રેત્યબ્રવીન્મનુઃ ॥૩૫॥
એષ્વર્થેષુ પશૂન્ હિંસન્, વેદતત્ત્વાર્થવિદ્ દ્વિજઃ ।
આત્માનં ચ પશૂંશ્ચૈવ, ગમયત્યુત્તમાં ગતિમ્' ॥૩૬॥
યે ચક્રુઃ ક્રૂરકર્માણઃ શાસ્ત્રં હિંસોપદેશકમ્ ।
ક્વ તે યાસ્યન્તિ નરકે, નાસ્તિકેભ્યોપિ નાસ્તિકાઃ ॥૩૭॥
વરં વરાકશ્ચાર્વાકો, યોડસૌ પ્રકટનાસ્તિકઃ ।
વેદોક્તિતાપસચ્છદ્મ-,ચ્છન્નં રક્ષો ન જૈમિનિઃ ॥૩૮॥
દેવોપહારવ્યાજેન, યજ્ઞવ્યાજેન યેડથવા ।
ઘ્નન્તિ જન્તૂન્ ગતઘૃણા, ઘોરાં તે યાન્તિ દુર્ગતિમ્ ॥૩૯॥
શમશીલદયામૂલં, હિત્વા ધર્મં જગદ્ધિતમ્ ।
અહો હિંસાડપિ ધર્માય, જગદે મન્દબુદ્ધિભિઃ ॥૪૦॥
'હવિર્યચ્ચિરરાત્રાય, યચ્ચાનન્ત્યાય કલ્પતે ।
પિતૃભ્યો વિધિવદ્દત્તં, તત્પ્રવક્ષ્યામ્યશેષતઃ ॥૪૧॥
'તિલવ્રીહિયવૈર્માષૈ-રદ્ભિર્મૂલફલેન ચ ।

jainuniversity.org

દત્તેન માસં પ્રીયન્તે, વિધિવત્પિતરો નૃણામ્ ॥૪૨॥
'દ્વૌ માસૌ મત્સ્યમાંસેન, ત્રીન્ માસાન્ હારિણેન તુ ।
ઔરભ્રેણાથ ચતુરઃ, શાકુનેનેહ પઞ્ચ તુ ॥૪૩॥
'ષણ્માસાંશ્છાગમાંસેન, પાર્ષતેનેહ સપ્ત વૈ ।
અષ્ટાવેણસ્ય માંસેન, રૌરવેણ નવૈવ તુ ॥૪૪॥
'દશ માસાંસ્તુ તૃપ્યન્તિ, વરાહમહિષામિષૈઃ ।
શશકૂર્મયોર્માંસેન, માસાનેકાદશૈવ તુ ॥૪૫॥
'સંવત્સરં તુ ગવ્યેન, પયસા પાયસેન તુ ।
વાર્ધ્રીણસસ્ય માંસેન તૃપ્તિર્દ્વાદશવાર્ષિકી' ॥૪૬॥
ઇતિ સ્મૃત્યનુસારેણ, પિતૃણાં તર્પણાય યા ।
મૂઢૈર્વિધીયતે હિંસા, સાઽપિ દુર્ગતિહેતવે ॥૪૭॥
યો ભૂતેષ્વભયં દદ્યાદ્, ભૂતેભ્યસ્તસ્ય નો ભયમ્ ।
યાદૃગ્વિતીર્યતે દાનં, તાદૃગાસાદ્યતે ફલમ્ ॥૪૮॥
કોદણ્ડદણ્ડચક્રાસિ,- શૂલશક્તિધરાઃ સુરાઃ ।
હિંસકા અપિ હા કષ્ટં, પૂજ્યન્તે દેવતાધિયા ॥૪૯॥
માતેવ સર્વભૂતાના-, મહિંસા હિતકારિણી ।
અહિંસૈવ હિ સંસાર-, મરાવમૃતસારણિઃ ॥૫૦॥
અહિંસા દુઃખદાવાગ્નિ-, પ્રાવૃષેણ્યઘનાવલી ।
ભવભ્રમિરુગાર્ત્તાના-, મહિંસા પરમૌષધી ॥૫૧॥
દીર્ઘમાયુઃ પરં રૂપ-, મારોગ્યં શ્લાઘનીયતા ।
અહિંસાયાઃ ફલં સર્વં, કિમન્યત્કામદૈવ સા ॥૫૨॥
મન્મનત્વં, કાહલત્વં, મૂકત્વં મુખરોગિતામ્ ।
વીક્ષ્યાસત્યફલં કન્યા-લીકાદ્યસત્યમુત્સૃજેત્ ॥૫૩॥
કન્યાગોભૂમ્યલીકાનિ, ન્યાસાપહરણં તથા ।
કૂટસાક્ષ્યં ચ પઞ્ચેતિ, સ્થૂલાસત્યાન્યકીર્ત્તયન્ ॥૫૪॥
સર્વલોકવિરુદ્ધં યદ્, યદ્વિશ્વસિતઘાતકમ્ ।
યદ્વિપક્ષશ્ચ પુણ્યસ્ય, ન વદેત્તદસૂનૃતમ્ ॥૫૫॥
અસત્યતો લઘીયસ્ત્વ-, મસત્યાદ્વચનીયતા ।
અધોગતિરસત્યાચ્ચ, તદસત્યં પરિત્યજેત્ ॥૫૬॥
અસત્યવચનં પ્રાજ્ઞઃ, પ્રમાદેનાપિ નો વદેત્ ।
શ્રેયાંસિ યેન ભજ્યન્તે, વાત્યયેવ મહાદ્રુમાઃ ॥૫૭॥
અસત્યવચનાદ્વૈર-, વિષાદાપ્રત્યયાદયઃ ।
પ્રાદુઃષન્તિ ન કે દોષાઃ, કુપથ્યાદ્ વ્યાધયો યથા ॥૫૮॥
નિગોદેષ્વથ તિર્યક્ષુ, તથા નરકવાસિષુ ।
ઉત્પદ્યન્તે મૃષાવાદ-પ્રસાદેન શરીરિણઃ ॥૫૯॥
બ્રૂયાદ્ ભિયોપરોધાદ્વા, નાસત્યં કાલિકાર્યવત્ ।
યસ્તુ બ્રૂતે સ નરકં, પ્રયાતિ વસુરાજવત્ ॥૬૦॥
ન સત્યમપિ ભાષેત, પરપીડાકરં વચઃ ।
લોકેઽપિ શ્રૂયતે યસ્માત્ કૌશિકો નરકં ગતઃ ॥૬૧॥
અલ્પાદપિ મૃષાવાદાદ્, રૌરવાદિષુ સંભવઃ ।

jainuniversity.org
સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ

અન્યથા વદતાં જૈનીં, વાચં ત્વહહ કા ગતિઃ ॥૬૨॥
જ્ઞાનચારિત્રયોર્મૂલં, સત્યમેવ વદન્તિ યે ।
ધાત્રી પવિત્રીક્રિયતે, તેષાં ચરણરેણુભિઃ ॥૬૩॥
અલીકં યે ન ભાષન્તે, સત્યવ્રતમહાધનાઃ ।
નાપરાદ્ધુમલં તેભ્યો, ભૂતપ્રેતોરગાદયઃ ॥૬૪॥
દૌર્ભાગ્યં પ્રેષ્યતાં દાસ્ય-મઙ્ગચ્છેદં દરિદ્રતામ્ ।
અદત્તાત્તફલં જ્ઞાત્વા, સ્થૂલસ્તેયં વિવર્જયેત્ ॥૬૫॥
પતિતં વિસ્મૃતં નષ્ટં, સ્થિતં સ્થાપિતમાહિતમ્ ।
અદત્તં નાદદીત સ્વં, પરકીયં ક્વચિત્સુધીઃ ॥૬૬॥
અયં લોકઃ પરલોકો, ધર્મો ધૈર્યં ધૃતિર્મતિઃ ।
મુષ્ણતા પરકીયં સ્વં, મુષિતં સર્વમપ્યદઃ ॥૬૭॥
એકસ્યૈકં ક્ષણં દુઃખં, માર્યમાણસ્ય જાયતે ।
સપુત્રપૌત્રસ્ય પુન-ર્યાવજ્જીવં હૃતે ધને ॥૬૮॥
ચૌર્યપાપદ્રુમસ્યેહ, વધબન્ધાદિકં ફલમ્ ।
જાયતે પરલોકે તુ, ફલં નરકવેદના ॥૬૯॥
દિવસે વા રજન્યાં વા, સ્વપ્ને વા જાગરેઽપિ વા ।
સશલ્ય ઇવ ચૌર્યેણ, નૈતિ સ્વાસ્થ્યં નરઃ ક્વચિત્ ॥૭૦॥
મિત્રપુત્રકલત્રાણિ, ભ્રાતરઃ પિતરોઽપિ હિ ।
સંસૃજન્તિ ક્ષણમપિ, ન મ્લેચ્છૈરિવ તસ્કરૈઃ ॥૭૧॥
સંબન્ધ્યપિ નિગૃહ્યેત, ચૌર્યાન્મણ્ડિકવન્નૃપૈઃ ।
ચૌરોઽપિ ત્યક્તચૌર્યઃ સ્યાત્, સ્વર્ગભાગ્રૌહિણેયવત્ ॥૭૨॥
દૂરે પરસ્ય સર્વસ્વ-, મપહર્તુમુપક્રમઃ ।
ઉપાદદીત નાદત્તં, તૃણમાત્રમપિ ક્વચિત્ ॥૭૩॥
પરાર્થગ્રહણે યેષાં, નિયમઃ શુદ્ધચેતસામ્ ।
અભ્યાયાન્તિ શ્રિયસ્તેષાં, સ્વયમેવ સ્વયંવરાઃ ॥૭૪॥
અનર્થા દૂરતો યાન્તિ, સાધુવાદઃ પ્રવર્તતે ।
સ્વર્ગસૌખ્યાનિ ઢૌકન્તે, સ્ફુટમસ્તેયચારિણામ્ ॥૭૫॥
ષણ્ઢત્વમિન્દ્રિયચ્છેદં, વીક્ષ્યાબ્રહ્મફલં સુધીઃ ।
ભવેત્ સ્વદારસંતુષ્ટો-, ઽન્યદારાન્ વા વિવર્જયેત્ ॥૭૬॥
રમ્યમાપાતમાત્રે યત્, પરિણામેઽતિદારુણમ્ ।
કિમ્પાકફલસઙ્કાશં, તત્કઃ સેવેત મૈથુનમ્ ॥૭૭॥
કમ્પઃ સ્વેદઃ શ્રમો મૂર્ચ્છા, ભ્રમિર્ગ્લાનિર્બલક્ષયઃ ।
રાજ્યક્ષ્માદિરોગાશ્ચ, ભવેયુર્મૈથુનોત્થિતાઃ ॥૭૮॥
યોનિયન્ત્રસમુત્પન્નાઃ, સુસૂક્ષ્મા જન્તુરાશયઃ ।
પીડ્યમાના વિપદ્યન્તે, યત્ર તન્મૈથુનં ત્યજેત્ ॥૭૯॥
'રક્તજાઃ કૃમયઃ સૂક્ષ્મા, મૃદુમધ્યાધિશક્તયઃ ।
જન્મવર્ત્મસુ કણ્ડૂતિં, જનયન્તિ તથાવિધામ્ ॥૮૦॥
સ્ત્રીસમ્ભોગેન યઃ કામ-, જ્વરં પ્રતિચિકીર્ષતિ ।
સ હુતાશં ઘૃતાહુત્યા, વિધ્યાપયિતુમિચ્છતિ ॥૮૧॥
વરં જ્વલદયઃસ્તમ્ભ-, પરિરમ્ભો વિધીયતે ।

jainuniversity.org
સર્વજ્ઞાનાય ભવતુ

ન પુનર્નરકદ્વાર-, રામાજઘનસેવનમ્ ॥૮૨॥
સતામપિ હિ વામભ્રૂ-ર્દદાના હૃદયે પદમ્ ।
અભિરામં ગુણગ્રામં, નિર્વાસયતિ નિશ્ચિતમ્ ॥૮૩॥
વઞ્ચકત્વં નૃશંસત્વં, ચઞ્ચલત્વં કુશીલતા ।
ઇતિ નૈસર્ગિકા દોષા, યાસાં તાસુ રમેત કઃ ॥૮૪॥
પ્રાપ્તું પારમપારસ્ય, પારાવારસ્ય પાર્યતે ।
સ્ત્રીણાં પ્રકૃતિવક્રાણાં, દુશ્ચરિત્રસ્ય નો પુનઃ ॥૮૫॥
નિતમ્બિન્યઃ પતિં પુત્રં, પિતરં ભ્રાતરં ક્ષણાત્ ।
આરોપયન્ત્યકાર્યેઽપિ, દુર્વૃત્તાઃ પ્રાણસંશયે ॥૮૬॥
ભવસ્ય બીજં નરક-, દ્વારમાર્ગસ્ય દીપિકા ।
શુચાં કન્દઃ કલેર્મૂલં, દુઃખાનાં ખનિરઙ્ગના ॥૮૭॥
મનસ્યન્યદ્વચસ્યન્યત્, ક્રિયાયામન્યદેવ હિ ।
યાસાં સાધારણસ્ત્રીણાં, તાઃ કથં સુખહેતવઃ ॥૮૮॥
માંસમિશ્રં સુરામિશ્ર-, મનેકવિટચુમ્બિતમ્ ।
કો વેશ્યાવદનં ચુમ્બે-, દુચ્છિષ્ટમિવ ભોજનમ્ ॥૮૯॥
અપિ પ્રદત્તસર્વસ્વાત્, કામુકાત્ ક્ષીણસમ્પદઃ ।
વાસોઽપ્યાચ્છેત્તુમિચ્છન્તિ, ગચ્છતઃ પણ્યયોષિતઃ ॥૯૦॥
ન દેવાન્ન ગુરૂન્નાપિ, સુહૃદો ન ચ બાન્ધવાન્ ।
અસત્સઙ્ગરતિર્નિત્યં, વેશ્યાવશ્યો હિ મન્યતે ॥૯૧॥
કુષ્ઠિનોઽપિ સ્મરસમાન્, પશ્યન્તીં ધનકાઙ્ક્ષયા ।
તન્વન્તીં કૃત્રિમં સ્નેહં, નિઃસ્નેહાં ગણિકાં ત્યજેત્ ॥૯૨॥
નાસક્ત્યા સેવનીયા હિ, સ્વદારા અપ્યુપાસકૈઃ ।
આકરઃ સર્વપાપાનાં, કિં પુનઃ પરયોષિતઃ ॥૯૩॥
સ્વપતિં યા પરિત્યજ્ય, નિસ્ત્રપોપપતિં ભજેત્ ।
તસ્યાં ક્ષણિકચિત્તાયાં, વિશ્રમ્ભઃ કોઽન્યયોષિતિ ॥૯૪॥
ભીરોરાકુલચિત્તસ્ય, દુઃસ્થિતસ્ય પરસ્ત્રિયામ્ ।
રતિર્ન યુજ્યતે કર્તુ-, મુપશૂનં પશોરિવ ॥૯૫॥
પ્રાણસન્દેહજનનં, પરમં વૈરકારણમ્ ।
લોકદ્વયવિરુદ્ધં ચ, પરસ્ત્રીગમનં ત્યજેત્ ॥૯૬॥
સર્વસ્વહરણં બન્ધં, શરીરાવયવચ્છિદામ્ ।
મૃતશ્ચ નરકં ઘોરં, લભતે પારદારિકઃ ॥૯૭॥
સ્વદારરક્ષણે યત્નં, વિદધાનો નિરન્તરમ્ ।
જાનન્નપિ જનો દુઃખં, પરદારાન્ કથં વ્રજેત્ ॥૯૮॥
વિક્રમાક્રાન્તવિશ્વોઽપિ, પરસ્ત્રીષુ રિરંસયા ।
કૃત્વા કુલક્ષયં પ્રાપ, નરકં દશકન્ધરઃ ॥૯૯॥
લાવણ્યપુણ્યાવયવાં, પદં સૌન્દર્યસમ્પદઃ ।
કલાકલાપકુશલા-, મપિ જહ્યાત્પરસ્ત્રિયમ્ ॥૧૦૦॥
અકલઙ્કમનોવૃત્તેઃ, પરસ્ત્રીસન્નિધાવપિ ।
સુદર્શનસ્ય કિં બ્રૂમઃ, સુદર્શનસમુન્નતેઃ? ॥૧૦૧॥
ઐશ્વર્યરાજરાજોઽપિ, રૂપમીનધ્વજોઽપિ ચ ।

jainuniversity.org

સીતયા રાવણ ઇવ, ત્યાજ્યો નાર્યા નરઃ પરઃ ॥૧૦૨॥
નપુંસકત્વં તિર્યક્ત્વં, દૌર્ભાગ્યં ચ ભવે ભવે ।
ભવેન્નરાણાં સ્ત્રીણાં ચા-, ન્યકાન્તાસક્તચેતસામ્ ॥૧૦૩॥
પ્રાણભૂતં ચરિત્રસ્ય, પરબ્રહ્મૈકકારણમ્ ।
સમાચરન્ બ્રહ્મચર્યં, પૂજિતૈરપિ પૂજ્યતે ॥૧૦૪॥
ચિરાયુષઃ સુસંસ્થાના, દૃઢસંહનના નરાઃ ।
તેજસ્વિનો મહાવીર્યા, ભવેયુર્બ્રહ્મચર્યતઃ ॥૧૦૫॥
અસન્તોષમવિશ્વાસ-, મારમ્ભં દુઃખકારણમ્ ।
મત્વા મૂર્ચ્છાફલં કુર્યાત્, પરિગ્રહનિયન્ત્રણમ્ ॥૧૦૬॥
પરિગ્રહમહત્ત્વાદ્ધિ, મજ્જત્યેવ ભવામ્બુધૌ ।
મહાપોત ઇવ પ્રાણી, ત્યજેત્તસ્માત્ પરિગ્રહમ્ ॥૧૦૭॥
ત્રસરેણુસમોઽપ્યત્ર, ન ગુણઃ કોઽપિ વિદ્યતે ।
દોષાસ્તુ પર્વતસ્થૂલાઃ, પ્રાદુષ્ષન્તિ પરિગ્રહે ॥૧૦૮॥
સઙ્ગાદ્ ભવન્ત્યસન્તોઽપિ, રાગદ્વેષાદયો દ્વિષઃ ।
મુનેરપિ ચલેચ્ચેતો, યત્તેનાન્દોલિતાત્મનઃ ॥૧૦૯॥
સંસારમૂલમારમ્ભા-, સ્તેષાં હેતુઃ પરિગ્રહઃ ।
તસ્માદુપાસકઃ કુર્યા-, દલ્પમલ્પં પરિગ્રહમ્ ॥૧૧૦॥
મુષ્ણન્તિ વિષયસ્તેના, દહતિ સ્મરપાવકઃ ।
રુન્ધન્તિ વનિતાવ્યાધાઃ, સઙ્ગૈરઙ્ગીકૃતં નરમ્ ॥૧૧૧॥
તૃપ્તો ન પુત્રૈઃ સગરઃ, કુચિકર્ણો ન ગોધનૈઃ ।
ન ધાન્યૈસ્તિલકશ્રેષ્ઠી, ન નન્દઃ કનકોત્કરૈઃ ॥૧૧૨॥
તપઃશ્રુતપરીવારાં, શમસામ્રાજ્યસમ્પદમ્ ।
પરિગ્રહગ્રહગ્રસ્તા-, સ્ત્યજેયુર્યોગિનોઽપિ હિ ॥૧૧૩॥
અસંતોષવતઃ સૌખ્યં, ન શક્રસ્ય ન ચક્રિણઃ ।
જન્તોઃ સન્તોષભાજો ય-, દભયસ્યેવ જાયતે ॥૧૧૪॥
સન્નિધૌ નિધયસ્તસ્ય, કામગવ્યનુગામિની ।
અમરાઃ કિઙ્કરાયન્તે, સન્તોષો યસ્ય ભૂષણમ્ ॥૧૧૫॥

તૃતીયઃ પ્રકાશઃ

દશસ્વપિ કૃતા દિક્ષુ, યત્ર સીમા ન લઙ્ઘ્યતે ।
ખ્યાતં દિગ્વિરતિરિતિ, પ્રથમં તદ્ ગુણવ્રતમ્ ॥૧॥
ચરાચરાણાં જીવાનાં, વિમર્દનનિવર્તનાત્ ।
તપ્તાયોગોલકલ્પસ્ય, સદ્વ્રતં ગૃહિણોઽપ્યદઃ ॥૨॥
જગદાક્રમમાણસ્ય, પ્રસરલ્લોભવારિધેઃ ।
સ્ખલનં વિદધે તેન, યેન દિગ્વિરતિઃ કૃતા ॥૩॥
ભોગોપભોગયોઃ સંખ્યા, શક્ત્યા યત્ર વિધીયતે ।
ભોગોપભોગમાનં તદ્, દ્વૈતીયીકં ગુણવ્રતમ્ ॥૪॥
સકૃદેવ ભુજ્યતે યઃ, સ ભોગોઽન્નસ્રગાદિકઃ ।
પુનઃ પુનઃ પુનર્ભોગ્ય, ઉપભોગોઽઙ્ગનાદિકઃ ॥૫॥
મદ્યં માંસં નવનીતં, મધૂદુમ્બરપઞ્ચકમ્ ।
અનન્તકાયમજ્ઞાત-, ફલં રાત્રૌ ચ ભોજનમ્ ॥૬॥

jainuniversity.org

આમગોરસસંપૃક્તં, દ્વિદલં પુષ્પિતૌદનમ્ ।
દધ્યહર્દ્વિતયાતીતં, કુથિતાન્નં ચ વર્જયેત્ ॥૭॥
મદિરાપાનમાત્રેણ, બુદ્ધિર્નશ્યતિ દૂરતઃ ।
વૈદગ્ધીબન્ધુરસ્યાપિ, દૌર્ભાગ્યેણેવ કામિની ॥૮॥
પાપાઃ કાદમ્બરીપાન-વિવશીકૃતચેતસઃ ।
જનનીં હા પ્રિયીયન્તિ, જનનીયન્તિ ચ પ્રિયામ્ ॥૯॥
ન જાનાતિ પરં સ્વં વા, મદ્યાચ્ચલિતચેતનઃ ।
સ્વામીયતિ વરાકઃ સ્વં, સ્વામિનં કિઙ્કરીયતિ ॥૧૦॥
મદ્યપસ્ય શબસ્યેવ, લુઠિતસ્ય ચતુષ્પથે ।
મૂત્રયન્તિ મુખે શ્વાનો, વ્યાત્તે વિવરશઙ્કયા ॥૧૧॥
મદ્યપાનરસે મગ્નો, નગ્નઃ સ્વપિતિ ચત્વરે ।
ગૂઢં ચ સ્વમભિપ્રાયં, પ્રકાશયતિ લીલયા ॥૧૨॥
વારુણીપાનતો યાન્તિ, કાન્તિકીર્ત્તિમતિશ્રિયઃ ।
વિચિત્રાશ્ચિત્રરચના, વિલુઠત્કજ્જલાદિવ ॥૧૩॥
ભૂતાત્તવન્નરીનર્તિ, રારટીતિ સશોકવત્ ।
દાહજ્વરાર્ત્તવદ્ ભૂમૌ, સુરાપો લોલુઠીતિ ચ ॥૧૪॥
વિદધત્યઙ્ગશૈથિલ્યં, ગ્લપયન્તીન્દ્રિયાણિ ચ ।
મૂર્ચ્છામતુચ્છાં યચ્છન્તી, હાલા હાલાહલોપમા ॥૧૫॥
વિવેકઃ સંયમો જ્ઞાનં, સત્યં શૌચં દયા ક્ષમા ।
મદ્યાત્પ્રલીયતે સર્વં, તૃણ્યા વહ્નિકણાદિવ ॥૧૬॥
દોષાણાં કારણં મદ્યં, મદ્યં કારણમાપદામ્ ।
રોગાતુર ઇવાપથ્યં, તસ્માન્મદ્યં વિવર્જયેત્ ॥૧૭॥
ચિખાદિષતિ યો માંસં, પ્રાણિ-પ્રાણાપહારતઃ ।
ઉન્મૂલયત્યસૌ મૂલં, દયાઽઽખ્યં ધર્મશાખિનઃ ॥૧૮॥
અશનીયન્ સદા માંસં, દયાં યો હિ ચિકીર્ષતિ ।
જ્વલતિ જ્વલને વલ્લીં, સ રોપયિતુમિચ્છતિ ॥૧૯॥
હન્તા પલસ્ય વિક્રેતા, સંસ્કર્તા ભક્ષકસ્તથા ।
ક્રેતાઽનુમન્તા દાતા ચ, ઘાતકા એવ યન્મનુઃ ॥૨૦॥
'અનુમન્તા વિશસિતા, નિહન્તા ક્રયવિક્રયી ।
સંસ્કર્તા ચોપહર્ત્તા ચ, ખાદકશ્ચેતિ ઘાતકાઃ' ॥૨૧॥
'નાકૃત્વા પ્રાણિનાં હિંસાં, માંસમુત્પદ્યતે ક્વચિત્ ।
ન ચ પ્રાણિવધઃ સ્વર્ગ્ય-સ્તસ્માન્માંસં વિવર્જયેત્ ॥૨૨॥
યે ભક્ષયન્ત્યન્યપલં, સ્વકીયપલપુષ્ટયે ।
ત એવ ઘાતકા યન્ન, વધકો ભક્ષકં વિના ॥૨૩॥
મિષ્ટાન્નાન્યપિ વિષ્ઠાસા-દમૃતાન્યપિ મૂત્રસાત્ ।
સ્યુર્યસ્મિન્નઙ્ગકસ્યાસ્ય, કૃતે કઃ પાપમાચરેત્ ॥૨૪॥
માંસાશને ન દોષોઽસ્તી-ત્યુચ્યતે યૈર્દુરાત્મભિઃ ।
વ્યાધગૃધ્રવૃકવ્યાઘ્ર-શૃગાલાસ્તૈર્ગુરૂ કૃતાઃ ॥૨૫॥
'માં સ ભક્ષયિતાઽમુત્ર', યસ્ય માંસમિહાદ્મ્યહમ્ ।
એતન્માંસસ્ય માંસત્વે, નિરુક્તં મનુરબ્રવીત્ ॥૨૬॥

jainuniversity.org

માંસાસ્વાદનલુબ્ધસ્ય, દેહિનં દેહિનં પ્રતિ ।
હન્તું પ્રવર્તતે બુદ્ધિઃ, શાકિન્યા ઇવ દુર્ધિયઃ ॥૨૭॥
યે ભક્ષયન્તિ પિશિતં, દિવ્યભોજ્યેષુ સત્સ્વપિ ।
સુધારસં પરિત્યજ્ય, ભુઞ્જતે તે હલાહલમ્ ॥૨૮॥
ન ધર્મો નિર્દયસ્યાસ્તિ, પલાદસ્ય કુતો દયા ।
પલલુબ્ધો ન તદ્વેત્તિ, વિદ્યાદ્વોપદિશેન્ન હિ ॥૨૯॥
કેચિન્માંસં મહામોહા-દશ્નન્તિ ન પરં સ્વયમ્ ।
દેવપિત્રતિથિભ્યોઽપિ, કલ્પયન્તિ યદૂચિરે ॥૩૦॥
'ક્રીત્વા સ્વયં વાઽપ્યુત્પાદ્ય, પરોપહૃતમેવ વા ।
દેવાન્ પિતૃન્ સમભ્યર્ચ્ય, ખાદન્ માંસં ન દુષ્યતિ' ॥૩૧॥
મન્ત્રસંસ્કૃતમપ્યદ્યાદ્, યવાલ્પમપિ નો પલમ્ ।
ભવેજ્જીવિતનાશાય, હાલાહલલવોઽપિ હિ ॥૩૨॥
સદ્યઃ સમ્મૂર્છિતાનન્ત-જન્તુસન્તાનદૂષિતમ્ ।
નરકાધ્વનિ પાથેયં, કોઽશ્નીયાત્ પિશિતં સુધીઃ ॥૩૩॥
અન્તર્મુહૂર્તાત્ પરતઃ, સુસૂક્ષ્મા જન્તુરાશયઃ ।
યત્ર મૂર્ચ્છન્તિ તન્નાદ્યં, નવનીતં વિવેકિભિઃ ॥૩૪॥
એકસ્યાઽપિ હિ જીવસ્ય હિંસને કિમઘં ભવેત્ ।
જન્તુજાતમયં તત્કો, નવનીતં નિષેવતે? ॥૩૫॥
અનેકજન્તુસઙ્ઘાત-નિઘાતનસમુદ્ભવમ્ ।
જુગુપ્સનીયં લાલાવત્, કઃ સ્વાદયતિ માક્ષિકમ્ ॥૩૬॥
ભક્ષયન્માક્ષિકં ક્ષુદ્ર-, જન્તુલક્ષક્ષયોદ્ભવમ્ ।
સ્તોકજન્તુનિહન્તૃભ્યઃ, શૌનિકેભ્યોઽતિરિચ્યતે ॥૩૭॥
એકૈકકુસુમક્રોડાદ્, રસમાપીય મક્ષિકાઃ ।
યદ્વમન્તિ મધૂચ્છિષ્ટં, તદશ્નન્તિ ન ધાર્મિકાઃ ॥૩૮॥
અપ્યૌષધકૃતે જગ્ધં, મધુ શ્વભ્રનિબન્ધનમ્ ।
ભક્ષિતઃ પ્રાણનાશાય, કાલકૂટકણોઽપિ હિ ॥૩૯॥
મધુનોઽપિ હિ માધુર્ય-, મબોધૈરહહોચ્યતે ।
આસાદ્યન્તે યદાસ્વાદા-, ચ્ચિરં નરકવેદનાઃ ॥૪૦॥
મક્ષિકામુખનિષ્ઠ્યૂતં, જન્તુઘાતોદ્ભવં મધુ ।
અહો પવિત્રં મન્વાના, દેવસ્નાને પ્રયુઞ્જતે ॥૪૧॥
ઉદુમ્બરવટપ્લક્ષ-કાકોદુમ્બરશાખિનામ્ ।
પિપ્પલસ્ય ચ નાશ્નીયાત્, ફલં કૃમિકુલાકુલમ્ ॥૪૨॥
અપ્રાપ્નુવન્નન્યભક્ષ્ય-મપિ ક્ષામો બુભુક્ષયા ।
ન ભક્ષયતિ પુણ્યાત્મા, પઞ્ચોદુમ્બરજં ફલમ્ ॥૪૩॥
આર્દ્રઃ કન્દઃ સમગ્રોઽપિ, સર્વઃ કિશલયોઽપિ ચ ।
સ્નુહી લવણવૃક્ષત્વક્, કુમારી ગિરિકર્ણિકા ॥૪૪॥
શતાવરી વિરૂઢાનિ, ગડૂચી કોમલામ્લિકા ।
પલ્યઙ્કોઽમૃતવલ્લી ચ, વલ્લઃ શૂકરસંજ્ઞિતઃ ॥૪૫॥
અનન્તકાયાઃ સૂત્રોક્તા, અપરેઽપિ કૃપાપરૈઃ ।
મિથ્યાદૃશામવિજ્ઞાતા, વર્જનીયાઃ પ્રયત્નતઃ ॥૪૬॥

jainuniversity.org
सद्ज्ञानाय भवतु

સ્વયં પરેણ વા જ્ઞાતં, ફલમદ્યાદ્વિશારદઃ ।
નિષિદ્ધે વિષફલે વા, મા ભૂદસ્ય પ્રવર્તનમ્ ॥૪૭॥
અન્નં પ્રેતપિશાચાદ્યૈઃ, સઞ્ચરદ્ભિર્નિરઙ્કુશૈઃ ।
ઉચ્છિષ્ટં ક્રિયતે યત્ર, તત્ર નાદ્યાદ્દિનાત્યયે ॥૪૮॥
ઘોરાન્ધકારરુદ્ધાક્ષૈઃ, પતન્તો યત્ર જન્તવઃ ।
નૈવ ભોજ્યે નિરીક્ષ્યન્તે, તત્ર ભુઞ્જીત કો નિશિ? ॥૪૯॥
મેધાં પિપીલિકા હન્તિ, યૂકા કુર્યાજ્જલોદરમ્ ।
કુરુતે મક્ષિકા વાન્તિં, કુષ્ઠરોગં ચ કોલિકઃ ॥૫૦॥
કણ્ટકો દારુખણ્ડં ચ, વિતનોતિ ગલવ્યથામ્ ।
વ્યઞ્જનાન્તર્નિપતિત-સ્તાલુ વિધ્યતિ વૃશ્ચિકઃ ॥૫૧॥
વિલગ્નશ્ચ ગલે વાલઃ, સ્વરભઙ્ગાય જાયતે ।
ઇત્યાદયો દૃષ્ટદોષાઃ, સર્વેષાં નિશિ ભોજને ॥૫૨॥
નાપ્રેક્ષ્ય સૂક્ષ્મજન્તૂનિ, નિશ્યદ્યાત્ પ્રાસુકાન્યપિ ।
અપ્યુદ્યત્કેવલજ્ઞાનૈ-, ર્નાદૃતં યન્નિશાઽશનમ્ ॥૫૩॥
ધર્મવિન્નૈવ ભુઞ્જીત, કદાચન દિનાત્યયે ।
બાહ્યા અપિ નિશાભોજ્યં, યદભોજ્યં પ્રચક્ષતે ॥૫૪॥
'ત્રયીતેજોમયો ભાનુ-, રિતિ વેદવિદો વિદુઃ ।
તત્કરૈઃ પૂતમખિલં, શુભં કર્મ સમાચરેત્ ॥૫૫॥
'નૈવાહુતિર્ન ચ સ્નાનં, ન શ્રાદ્ધં દેવતાર્ચનમ્ ।
દાનં વા વિહિતં રાત્રૌ, ભોજનં તુ વિશેષતઃ' ॥૫૬॥
'દિવસસ્યાષ્ટમે ભાગે, મન્દીભૂતે દિવાકરે ।
નક્તં તદ્ધિ વિજાનીયાન્-, ન નક્તં નિશિભોજનમ્' ॥૫૭॥
'દેવૈસ્તુ ભુક્તં પૂર્વાહ્ણે, મધ્યાહ્ને ઋષિભિસ્તથા ।
અપરાહ્ણે ચ પિતૃભિઃ, સાયાહ્ને દૈત્યદાનવૈઃ ॥૫૮॥
'સન્ધ્યાયાં યક્ષરક્ષોભિઃ, સદા ભુક્તં કુલોદ્વહ! ।
સર્વવેલાં વ્યતિક્રમ્ય, રાત્રૌ ભુક્તમભોજનમ્ ॥૫૯॥
'હૃન્નાભિપદ્મસઙ્કોચ-, શ્ચણ્ડરોચિરપાયતઃ ।
અતો નક્તં ન ભોક્તવ્યં, સૂક્ષ્મજીવાદનાદપિ ॥૬૦॥
સંસૃજ્જીવસઙ્ઘાતં, ભુઞ્જાના નિશિ ભોજનમ્ ।
રાક્ષસેભ્યો વિશિષ્યન્તે, મૂઢાત્માનઃ કથંનુ તે ॥૬૧॥
વાસરે ચ રજન્યાં ચ, યઃ ખાદન્નેવ તિષ્ઠતિ ।
શૃઙ્ગપુચ્છપરિભ્રષ્ટઃ, સ્પષ્ટં સ પશુરેવ હિ ॥૬૨॥
અહ્નો મુખેઽવસાને ચ, યો દ્વે દ્વે ઘટિકે ત્યજન્ ।
નિશાભોજનદોષજ્ઞો-, ઽશ્નાત્યસૌ પુણ્યભાજનમ્ ॥૬૩॥
અકૃત્વા નિયમં દોષા-, ભોજનાદ્દિનભોજ્યપિ ।
ફલં ભજેન્ન નિર્વ્યાજં, ન વૃદ્ધિર્ભાષિતં વિના ॥૬૪॥
યે વાસરં પરિત્યજ્ય, રજન્યામેવ ભુઞ્જતે ।
તે પરિત્યજ્ય માણિક્યં, કાચમાદદતે જડાઃ ॥૬૫॥
વાસરે સતિ યે શ્રેય-, સ્કામ્યયા નિશિ ભુઞ્જતે ।
તે વપન્ત્યૂષરે ક્ષેત્રે, શાલીન્ સત્યપિ પલ્વલે ॥૬૬॥

ઉલૂકકાકમાર્જાર-, ગૃધ્રશમ્બરશૂકરાઃ ।
અહિવૃશ્ચિકગોધાશ્ચ, જાયન્તે રાત્રિભોજનાત્ ॥૬૭॥
શ્રૂયતે હ્યન્યશપથા, -નનાદૃત્યૈવ લક્ષ્મણઃ ।
નિશાભોજનશપથં, કારિતો વનમાલયા ॥૬૮॥
કરોતિ વિરતિં ધન્યો, યઃ સદા નિશિભોજનાત્ ।
સોઽર્દ્ધં પુરુષાયુષ્કસ્ય, સ્યાદવશ્યમુપોષિતઃ ॥૬૯॥
રજનીભોજનત્યાગે, યે ગુણાઃ પરિતોઽપિ તાન્ ।
ન સર્વજ્ઞાદૃતે કશ્ચિ-, દપરો વક્તુમીશ્વરઃ ॥૭૦॥
આમગોરસસંપૃક્ત-દ્વિદલાદિષુ જન્તવઃ ।
દૃષ્ટાઃ કેવલિભિઃ સૂક્ષ્મા-, સ્તસ્માત્તાનિ વિવર્જયેત્ ॥૭૧॥
જન્તુમિશ્રં ફલં પુષ્પં, પત્રં ચાન્યદપિ ત્યજેત્ ।
સન્ધાનમપિ સંસક્તં, જિનધર્મપરાયણઃ ॥૭૨॥
આર્ત્તં રૌદ્રમપધ્યાનં, પાપકર્મોપદેશિતા ।
હિંસોપકારિદાનં ચ, પ્રમાદાચરણં તથા ॥૭૩॥
શરીરાદ્યર્થદણ્ડસ્ય, પ્રતિપક્ષતયા સ્થિતઃ ।
યોઽનર્થદણ્ડસ્તત્ત્યાગ-સ્તૃતીયં તુ ગુણવ્રતમ્ ॥૭૪॥
વૈરિઘાતો નરેન્દ્રત્વં, પુરઘાતાગ્નિદીપને ।
ખેચરત્વાદ્યપધ્યાનં, મુહૂર્તાત્પરતસ્ત્યજેત્ ॥૭૫॥
વૃષભાન્ દમય ક્ષેત્રં, કૃષ ષણ્ઢય વાજિનઃ ।
દાક્ષિણ્યાવિષયે પાપો-પદેશોઽયં ન કલ્પતે ॥૭૬॥
યન્ત્રલાઙ્ગલશસ્ત્રાગ્નિ-, મુશલોદૂખલાદિકમ્ ।
દાક્ષિણ્યાવિષયે હિંસ્રં, નાર્પયેત્ કરુણાપરઃ ॥૭૭॥
કુતૂહલાદ્ગીતનૃત્ત-, નાટકાદિ - નિરીક્ષણમ્ ।
કામશાસ્ત્રપ્રસક્તિશ્ચ, દ્યૂતમદ્યાદિસેવનમ્ ॥૭૮॥
જલક્રીડાઽઽન્દોલનાદિ-વિનોદો જન્તુયોધનમ્ ।
રિપોઃ સુતાદિના વૈરં, ભક્તસ્ત્રીદેશરાટ્કથાઃ ॥૭૯॥
રોગમાર્ગશ્રમૌ મુક્ત્વા, સ્વાપશ્ચ સકલાં નિશામ્ ।
એવમાદિ પરિહરેત્, પ્રમાદાચરણં સુધીઃ ॥૮૦॥
વિલાસહાસનિષ્ઠ્યૂત-, નિદ્રાકલહદુષ્કથાઃ ।
જિનેન્દ્રભવનસ્યાન્ત-, રાહારં ચ ચતુર્વિધમ્ ॥૮૧॥
ત્યક્તાર્ત્તરૌદ્રધ્યાનસ્ય, ત્યક્તસાવદ્યકર્મણઃ ।
મુહૂર્તં સમતા યા તાં, વિદુઃ સામાયિકવ્રતમ્ ॥૮૨॥
સામાયિકવ્રતસ્થસ્ય, ગૃહિણોઽપિ સ્થિરાત્મનઃ ।
ચન્દ્રાવતંસકસ્યેવ, ક્ષીયતે કર્મ સઞ્ચિતમ્ ॥૮૩॥
દિગ્વ્રતે પરિમાણં ય-, ત્તસ્ય સંક્ષેપણં પુનઃ ।
દિને રાત્રૌ ચ દેશાવ-, કાશિકવ્રતમુચ્યતે ॥૮૪॥
ચતુષ્પર્વ્યાં ચતુર્થાદિ-, કુવ્યાપારનિષેધનમ્ ।
બ્રહ્મચર્યક્રિયા સ્નાના-, દિત્યાગઃ પૌષધવ્રતમ્ ॥૮૫॥
ગૃહિણોઽપિ હિ ધન્યાસ્તે, પુણ્યં યે પૌષધવ્રતમ્ ।
દુષ્પાલં પાલયન્ત્યેવ, યથા સ ચુલનીપિતા ॥૮૬॥

દાનં ચતુર્વિધાહાર-પાત્રાચ્છાદનસદ્મનામ્ ।
અતિથિભ્યોઽતિથિસંવિ-, ભાગવ્રતમુદીરિતમ્ ॥૮૭॥
પશ્ય સઙ્ગમકો નામ, સમ્પદં વત્સપાલકઃ ।
ચમત્કારકરીં પ્રાપ, મુનિદાનપ્રભાવતઃ ॥૮૮॥
વ્રતાનિ સાતિચારાણિ, સુકૃતાય ભવન્તિ ન ।
અતિચારાસ્તતો હેયાઃ, પઞ્ચ પઞ્ચ વ્રતે વ્રતે ॥૮૯॥
ક્રોધાદ્ બન્ધચ્છવિચ્છેદો-, ઽધિકભારાધિરોપણમ્ ।
પ્રહારોઽન્નાદિરોધશ્ચા-, હિંસાયાં પરિકીર્તિતાઃ ॥૯૦॥
મિથ્યોપદેશઃ સહસા-, ઽભ્યાખ્યાનં ગુહ્યભાષણમ્ ।
વિશ્વસ્તમન્ત્રભેદશ્ચ, કૂટલેખશ્ચ સૂનૃતે ॥૯૧॥
સ્તેનાનુજ્ઞા તદાનીતા-, દાનં દ્વિડ્રાજ્યલઙ્ઘનમ્ ।
પ્રતિરૂપક્રિયા માના-, ન્યત્વં ચાસ્તેયસંશ્રિતાઃ ॥૯૨॥
ઇત્વરાત્તાગમોઽનાત્તા-, ગતિરન્યવિવાહનમ્ ।
મદનાત્યાગ્રહોઽનઙ્ગ-, ક્રીડા ચ બ્રહ્મણિ સ્મૃતાઃ ॥૯૩॥
ધનધાન્યસ્ય કુપ્યસ્ય, ગવાદેઃ ક્ષેત્રવાસ્તુનઃ ।
હિરણ્યહેમ્નશ્ચ સંખ્યા-, ઽતિક્રમોઽત્ર પરિગ્રહે ॥૯૪॥
બન્ધનાદ્ ભાવતો ગર્ભાદ્, યોજનાદ્દાનતસ્તથા ।
પ્રતિપન્નવ્રતસ્યૈષ, પઞ્ચધાઽપિ ન યુજ્યતે ॥૯૫॥
સ્મૃત્યન્તર્ધાનમૂર્ધ્વાધ-, સ્તિર્યગ્ભાગવ્યતિક્રમઃ ।
ક્ષેત્રવૃદ્ધિશ્ચ પઞ્ચેતિ, સ્મૃતા દિગ્વિરતિવ્રતે ॥૯૬॥
સચિત્તસ્તેનસંબદ્ધઃ, સંમિશ્રોઽભિષવસ્તથા ।
દુષ્પક્વાહાર ઇત્યેતે, ભોગોપભોગમાનગાઃ ॥૯૭॥
અમી ભોજનતસ્ત્યાજ્યાઃ, કર્મતઃ ખરકર્મ તુ ।
તસ્મિન્ પઞ્ચદશ મલાન્, કર્માદાનાનિ સંત્યજેત્ ॥૯૮॥
અઙ્ગારવનશકટ-, ભાટકસ્ફોટજીવિકા ।
દન્તલાક્ષારસકેશ-, વિષવાણિજ્યકાનિ ચ ॥૯૯॥
યન્ત્રપીડા નિર્લાઞ્છન-, મસતીપોષણં તથા ।
દવદાનં સરઃશોષ, ઇતિ પઞ્ચદશ ત્યજેત્ ॥૧૦૦॥
અઙ્ગારભ્રાષ્ટ્રકરણં, કુમ્ભાયઃસ્વર્ણકારિતા ।
ઠઠારત્વેષ્ટકાપાકા, -વિતિ હ્યઙ્ગારજીવિકા ॥૧૦૧॥
છિન્નાચ્છિન્નવનપત્ર-, પ્રસૂનફલવિક્રયઃ ।
કણાનાં દલનાત્ પેષાદ્, વૃત્તિશ્ચ વનજીવિકા ॥૧૦૨॥
શકટાનાં તદઙ્ગાનાં, ઘટનં ખેટનં તથા ।
વિક્રયશ્ચેતિ શકટ, -જીવિકા પરિકીર્તિતા ॥૧૦૩॥
શકટોક્ષલુલાયોષ્ટ્ર, -ખરાશ્વતરવાજિનામ્ ।
ભારસ્ય વહનાદ્ વૃત્તિ, -ર્ભવેદ્ ભાટકજીવિકા ॥૧૦૪॥
સરઃ કૂપાદિખનન, -શિલાકુટ્ટનકર્મભિઃ ।
પૃથિવ્યારમ્ભસમ્ભૂતૈ, -ર્જીવનં સ્ફોટજીવિકા ॥૧૦૫॥
દન્તકેશનખાસ્થિત્વ, -ગ્રોમ્ણો ગ્રહણમાકરે ।
ત્રસાઙ્ગસ્ય વણિજ્યાર્થં, દન્તવાણિજ્યમુચ્યતે ॥૧૦૬॥

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

લાક્ષામનઃશિલાનીલી, -ધાતકીટઙ્કણાદિનઃ ।
વિક્રયઃ પાપસદનં, લાક્ષાવાણિજ્યમુચ્યતે ॥૧૦૭॥
નવનીતવસાક્ષૌદ્ર, -મદ્યપ્રભૃતિવિક્રયઃ ।
દ્વિપાચ્ચતુષ્પાદ્વિક્રયો, વાણિજ્યં રસકેશયોઃ ॥૧૦૮॥
વિષાસ્ત્રહલયન્ત્રાયો, -હરિતાલાદિવસ્તુનઃ ।
વિક્રયો જીવિતઘ્નસ્ય, વિષવાણિજ્યમુચ્યતે ॥૧૦૯॥
તિલેક્ષુસર્ષપૈરણ્ડ, -જલયન્ત્રાદિપીડનમ્ ।
દલતૈલસ્ય ચ કૃતિ, -ર્યન્ત્રપીડા પ્રકીર્તિતા ॥૧૧૦॥
નાસાવેધોઙ્કનં મુષ્ક, -ચ્છેદનં પૃષ્ઠગાલનમ્ ।
કર્ણકમ્બલવિચ્છેદો, નિર્લાઞ્છનમુદીરિતમ્ ॥૧૧૧॥
સારિકાશુકમાર્જાર, -શ્વકુર્કુટકલાપિનામ્ ।
પોષો દાસ્યાશ્ચ વિત્તાર્થ, -મસતીપોષણં વિદુઃ ॥૧૧૨॥
વ્યસનાત્ પુણ્યબુદ્ધ્યા વા, દવદાનં ભવેદ્ દ્વિધા ।
સરઃશોષઃ સરઃસિન્ધુ, -હ્રદાદેરમ્બુસંપ્લવઃ ॥૧૧૩॥
સંયુક્તાધિકરણત્વ, -મુપભોગાતિરિક્તતા ।
મૌખર્યમથ કૌત્કુચ્યં, કન્દર્પોઽનર્થદણ્ડગાઃ ॥૧૧૪॥
કાયવાઙ્મનસાં દુષ્ટ, -પ્રણિધાનમનાદરઃ ।
સ્મૃત્યનુપસ્થાપનં ચ, સ્મૃતાઃ સામાયિકવ્રતે ॥૧૧૫॥
પ્રેષ્યપ્રયોગાનયને, પુદ્ગલક્ષેપણં તથા ।
શબ્દરૂપાનુપાતૌ ચ, વ્રતે દેશાવકાશિકે ॥૧૧૬॥
ઉત્સર્ગાદાનસંસ્તારા-નનવેક્ષ્યાપ્રમૃજ્ય ચ ।
અનાદરઃ સ્મૃત્યનુપ-સ્થાપનં ચેતિ પૌષધે ॥૧૧૭॥
સચિત્તે ક્ષેપણં તેન, પિધાનં કાલલઙ્ઘનમ્ ।
મત્સરોઽન્યાપદેશશ્ચ, તુર્યશિક્ષાવ્રતે સ્મૃતાઃ ॥૧૧૮॥
એવં વ્રતસ્થિતો ભક્ત્યા, સપ્તક્ષેત્ર્યાં ધનં વપન્ ।
દયયા ચાતિદીનેષુ, મહાશ્રાવક ઉચ્યતે ॥૧૧૯॥
યઃ સદ્ બાહ્યમનિત્યં ચ, ક્ષેત્રેષુ ન ધનં વપેત્ ।
કથં વરાકશ્ચારિત્રં, દુશ્ચરં સ સમાચરેત્ ॥૧૨૦॥
બ્રાહ્મે મુહૂર્ત્ત ઉત્તિષ્ઠેત્, પરમેષ્ઠિસ્તુતિં પઠન્ ।
કિંધર્મા કિંકુલશ્ચાસ્મિ, કિંવ્રતોઽસ્મીતિ ચ સ્મરન્ ॥૧૨૧॥
શુચિઃ પુષ્પામિષસ્તોત્રૈ, -ર્દેવમભ્યર્ચ્ય વેશ્મનિ ।
પ્રત્યાખ્યાનં યથાશક્તિ, કૃત્વા દેવગૃહં વ્રજેત્ ॥૧૨૨॥
પ્રવિશ્ય વિધિના તત્ર, ત્રિઃ પ્રદક્ષિણયેજ્જિનમ્ ।
પુષ્પાદિભિસ્તમભ્યર્ચ્ય, સ્તવનૈરુત્તમૈઃ સ્તુયાત્ ॥૧૨૩॥
તતો ગુરૂણામભ્યર્ણે, પ્રતિપત્તિપુરઃસરમ્ ।
વિદધીત વિશુદ્ધાત્મા, પ્રત્યાખ્યાનપ્રકાશનમ્ ॥૧૨૪॥
અભ્યુત્થાનં તદાલોકે, -ઽભિયાનં ચ તદાગમે ।
શિરસ્યઞ્જલિસંશ્લેષઃ, સ્વયમાસનઢૌકનમ્ ॥૧૨૫॥
આસનાભિગ્રહો ભક્ત્યા, વન્દના પર્યુપાસનમ્ ।
તદ્યાનેઽનુગમશ્ચેતિ, પ્રતિપત્તિરિયં ગુરોઃ ॥૧૨૬॥

jainuniversity.org

તતઃ પ્રતિનિવૃત્તઃ સન્, સ્થાનં ગત્વા યથોચિતમ્ ।
સુધીર્ધર્માવિરોધેન, વિદધીતાર્થચિન્તનમ્ ॥૧૨૭॥

તતો માધ્યાહ્નિકીં પૂજાં, કુર્યાત્ કૃત્વા ચ ભોજનમ્ ।
તદ્વિદ્ભિઃ સહ શાસ્ત્રાર્થ, -રહસ્યાનિ વિચારયેત્ ॥૧૨૮॥

તતશ્ચ સન્ધ્યાસમયે, કૃત્વા દેવાર્ચનં પુનઃ ।
કૃતાવશ્યકકર્મા ચ, કુર્યાત્ સ્વાધ્યાયમુત્તમમ્ ॥૧૨૯॥

ન્યાય્યે કાલે તતો દેવ, -ગુરુસ્મૃતિપવિત્રિતઃ ।
નિદ્રામલ્પામુપાસીત, પ્રાયેણાબ્રહ્મવર્જકઃ ॥૧૩૦॥

નિદ્રાચ્છેદે યોષિદઙ્ગ, -સતત્ત્વં પરિચિન્તયેત્ ।
સ્થૂલભદ્રાદિસાધૂનાં, તન્નિવૃત્તિં પરામૃશન્ ॥૧૩૧॥

યકૃચ્છકૃન્મલશ્લેષ્મ, -મજ્જાસ્થિપરિપૂરિતાઃ ।
સ્નાયુસ્યૂતા બહીરમ્યાઃ, સ્ત્રિયશ્ચર્મપ્રસેવિકાઃ ॥૧૩૨॥

બહિરન્તર્વિપર્યાસઃ, સ્ત્રીશરીરસ્ય ચેદ્ ભવેત્ ।
તસ્યૈવ કામુકઃ કુર્યાદ્, ગૃધ્રગોમાયુગોપનમ્ ॥૧૩૩॥

સ્ત્રીશસ્ત્રેણાપિ ચેત્ કામો, જગદેતજ્જિગીષતિ ।
તુચ્છપિચ્છમયં શસ્ત્રં, કિં નાદત્તે સ મૂઢધીઃ? ॥૧૩૪॥

સઙ્કલ્પયોનિનાનેન, હહા! વિશ્વં વિડમ્બિતમ્ ।
તદુત્ખનામિ સઙ્કલ્પં, મૂલમસ્યેતિ ચિન્તયેત્ ॥૧૩૫॥

યો યઃ સ્યાદ્ બાધકો દોષ-સ્તસ્ય તસ્ય પ્રતિક્રિયામ્ ।
ચિન્તયેદ્ દોષમુક્તેષુ, પ્રમોદં યતિષુ વ્રજન્ ॥૧૩૬॥

દુઃસ્થાં ભવસ્થિતિં સ્થેમ્ના, સર્વજીવેષુ ચિન્તયન્ ।
નિસર્ગસુખસર્ગં તે, -ષ્વપવર્ગં વિમાર્ગયેત્ ॥૧૩૭॥

સંસર્ગેઽપ્યુસર્ગાણાં, દૃઢવ્રતપરાયણાઃ ।
ધન્યાસ્તે કામદેવાદ્યાઃ, શ્લાધ્યાસ્તીર્થકૃતામપિ ॥૧૩૮॥

જિનો દેવઃ કૃપા ધર્મો, ગુરવો યત્ર સાધવઃ ।
શ્રાવકત્વાય કસ્તસ્મૈ, ન શ્લાઘેતાવિમૂઢધીઃ? ॥૧૩૯॥

જિનધર્મવિનિર્મુક્તો, મા ભૂવં ચક્રવર્ત્યપિ ।
સ્યાં ચેટોઽપિ દરિદ્રોઽપિ, જિનધર્માધિવાસિતઃ ॥૧૪૦॥

ત્યક્તસઙ્ગો જીર્ણવાસા, મલક્લિન્નકલેવરઃ ।
ભજન્ માધુકરીં વૃત્તિં, મુનિચર્યાં કદા શ્રયે? ॥૧૪૧॥

ત્યજન્ દુઃશીલસંસર્ગં, ગુરુપાદરજઃ સ્પૃશન્ ।
કદાહં યોગમભ્યસ્યન્, પ્રભવેયં ભવચ્છિદે? ॥૧૪૨॥

મહાનિશાયાં પ્રકૃતે, કાયોત્સર્ગે પુરાદ્ બહિઃ ।
સ્તમ્ભવત્ સ્કન્ધકષણં, વૃષાઃ કુર્યુઃ કદા મયિ? ॥૧૪૩॥

વને પદ્માસનાસીનં, ક્રોડસ્થિતમૃગાર્ભકમ્ ।
કદાઽઽઘ્રાસ્યન્તિ વક્ત્રે માં, જરન્તો મૃગયૂથપાઃ? ॥૧૪૪॥

શત્રૌ મિત્રે તૃણે સ્ત્રૈણે, સ્વર્ણેઽશ્મનિ મણૌ મૃદિ ।
મોક્ષે ભવે ભવિષ્યામિ, નિર્વિશેષમતિઃ કદા? ॥૧૪૫॥

અધિરોઢું ગુણશ્રેણિં, નિઃશ્રેણીં મુક્તિવેશ્મનઃ ।
પરાનન્દલતાકન્દાન્ કુર્યાદિતિ મનોરથાન્ ॥૧૪૬॥

jainuniversity.org

ઇત્યાહોરાત્રિકીં ચર્યા, -મપ્રમત્તઃ સમાચરન્ ।
યથાવદુક્તવૃત્તસ્થો, ગૃહસ્થોઽપિ વિશુધ્યતિ ॥૧૪૭॥
સોઽથાવશ્યકયોગાનાં, ભઙ્ગે મૃત્યોરથાગમે ।
કૃત્વા સંલેખનામાદૌ, પ્રતિપદ્ય ચ સંયમમ્ ॥૧૪૮॥
જન્મદીક્ષાજ્ઞાનમોક્ષ-સ્થાનેષુ શ્રીમદર્હતામ્ ।
તદભાવે ગૃહેઽરણ્યે, સ્થણ્ડિલે જન્તુવર્જિતે ॥૧૪૯॥
ત્યક્ત્વા ચતુર્વિધાહારં, નમસ્કારપરાયણઃ ।
આરાધનાં વિધાયોચ્ચૈ, -શ્ચતુઃશરણમાશ્રિતઃ ॥૧૫૦॥
ઇહલોકે પરલોકે, જીવિતે મરણે તથા ।
ત્યક્ત્વાશંસાં નિદાનં ચ, સમાધિસુધયોક્ષિતઃ ॥૧૫૧॥
પરીષહોપસર્ગેભ્યો, નિર્ભીકો જિનભક્તિભાક્ ।
પ્રતિપદ્યેત મરણ-માનન્દઃ શ્રાવકો યથા ॥૧૫૨॥
પ્રાપ્તઃ સ કલ્પેષ્વિન્દ્રત્વ, -મન્યદ્વા સ્થાનમુત્તમમ્ ।
મોદતેઽનુત્તરપ્રાજ્ય, -પુણ્યસંભારભાક્ તતઃ ॥૧૫૩॥
ચ્યુત્વોત્પદ્ય મનુષ્યેષુ, ભુક્ત્વા ભોગાન્ સુદુર્લભાન્ ।
વિરક્તો મુક્તિમાપ્નોતિ, શુદ્ધાત્માન્તર્ભવાષ્ટકમ્ ॥૧૫૪॥
ઇતિ સંક્ષેપતઃ સમ્યગ્, રત્નત્રયમુદીરિતમ્ ।
સર્વોઽપિ યદનાસાદ્ય, નાસાદયતિ નિર્વૃતિમ્ ॥૧૫૫॥

ચતુર્થઃ પ્રકાશઃ

આત્મૈવ દર્શનજ્ઞાન,- ચારિત્રાણ્યથવા યતેઃ ।
યત્તદાત્મક એવૈષ, શરીરમધિતિષ્ઠતિ ॥૧॥
આત્માનમાત્માના વેત્તિ, મોહત્યાગાદ્ય આત્મનિ ।
તદેવ તસ્ય ચારિત્રં, તજ્જ્ઞાનં તચ્ચ દર્શનમ્ ॥૨॥
આત્માજ્ઞાનભવં દુઃખ, -માત્મજ્ઞાનેન હન્યતે ।
તપસાઽપ્યાત્મવિજ્ઞાન, -હીનૈશ્છેત્તું ન શક્યતે ॥૩॥
અયમાત્મૈવ ચિદ્રૂપઃ શરીરી કર્મયોગતઃ ।
ધ્યાનાગ્નિદગ્ધકર્મા તુ, સિદ્ધાત્મા સ્યાન્નિરઞ્જનઃ ॥૪॥
અયમાત્મૈવ સંસારઃ, કષાયેન્દ્રિયનિર્જિતઃ ।
તમેવ તદ્વિજેતારં, મોક્ષમાહુર્મનીષિણઃ ॥૫॥
સ્યુઃ કષાયાઃ ક્રોધમાન, -માયાલોભાઃ શરીરિણામ્ ।
ચતુર્વિધાસ્તે પ્રત્યેકં, ભેદૈઃ સંજ્વલનાદિભિઃ ॥૬॥
પક્ષં સંજ્વલનઃ પ્રત્યા-ખ્યાનો માસચતુષ્ટયમ્ ।
અપ્રત્યાખ્યાનકો વર્ષં, જન્માનન્તાનુબન્ધકઃ ॥૭॥
વીતરાગયતિશ્રાદ્ધ, -સમ્યગ્દૃષ્ટિત્વઘાતકાઃ ।
તે દેવત્વમનુષ્યત્વ, -તિર્યક્ત્વનરકપ્રદાઃ ॥૮॥
તત્રોપતાપકઃ ક્રોધઃ, ક્રોધો વૈરસ્ય કારણમ્ ।
દુર્ગતેર્વર્તની ક્રોધઃ, ક્રોધઃ શમસુખાર્ગલા ॥૯॥
ઉત્પદ્યમાનઃ પ્રથમં, દહત્યેવ સ્વમાશ્રયમ્ ।
ક્રોધઃ કૃશાનુવત્પશ્ચા-દન્યં દહતિ વા ન વા ॥૧૦॥
ક્રોધવહ્નેસ્તદહ્નાય, શમનાય શુભાત્મભિઃ ।

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

શ્રયણીયા ક્ષમૈકૈવ, સંયમારામસારણિઃ ॥૧૧॥
વિનયશ્રુતશીલાનાં, ત્રિવર્ગસ્ય ચ ઘાતકઃ ।
વિવેકલોચનં લુમ્પન્, માનોऽન્ધઙ્કરણો નૃણામ્ ॥૧૨॥
જાતિલાભકુલૈશ્વર્ય-બલરૂપતપઃશ્રુતૈઃ ।
કુર્વન્ મદં પુનસ્તાનિ, હીનાનિ લભતે જનઃ ॥૧૩॥
ઉત્સર્પયન્ દોષશાખા, ગુણમૂલાન્યધો નયન્ ।
ઉન્મૂલનીયો માનદ્રુ-સ્તન્માર્દવસરિત્પ્લવૈઃ ॥૧૪॥
અસૂનૃતસ્ય જનની, પરશુઃ શીલશાખિનઃ ।
જન્મભૂમિરવિદ્યાનાં, માયા દુર્ગતિકારણમ્ ॥૧૫॥
કૌટિલ્યપટવઃ પાપા, માયયા બકવૃત્તયઃ ।
ભુવનં વઞ્ચયમાના, વઞ્ચયન્તે સ્વમેવ હિ ॥૧૬॥
તદાર્જવમહૌષધ્યા, જગદાનન્દહેતુના ।
જયેજ્જગદ્દ્રોહકરીં, માયાં વિષધરીમિવ ॥૧૭॥
આકરઃ સર્વદોષાણાં, ગુણગ્રસનરાક્ષસઃ ।
કન્દો વ્યસનવલ્લીનાં, લોભઃ સર્વાર્થબાધકઃ ॥૧૮॥
ધનહીનઃ શતમેકં, સહસ્રં શતવાનપિ ।
સહસ્રાધિપતિર્લક્ષં, કોટિં લક્ષેશ્વરોऽપિ ચ ॥૧૯॥
કોટીશ્વરો નરેન્દ્રત્વં, નરેન્દ્રશ્ચક્રવર્તિતામ્ ।
ચક્રવર્તી ચ દેવત્વં, દેવોऽપીન્દ્રત્વમિચ્છતિ ॥૨૦॥
ઇન્દ્રત્વેऽપિ હિ સંપ્રાપ્તે, યદિચ્છા ન નિવર્તતે ।
મૂલે લઘીયાંસ્તલ્લોભઃ, શરાવ ઇવ વર્ધતે ॥૨૧॥
લોભસાગરમુદ્વેલ-મતિવેલં મહામતિઃ ।
સંતોષસેતુબન્ધેન, પ્રસરન્તં નિવારયેત્ ॥૨૨॥
ક્ષાન્ત્યા ક્રોધો મૃદુત્વેન, માનો માયાર્જવેન ચ ।
લોભશ્ચાનીહયા જેયાઃ, કષાયા ઇતિ સંગ્રહઃ ॥૨૩॥
વિનેન્દ્રિયજયં નૈવ, કષાયાઞ્જેતુમીશ્વરઃ ।
હન્યતે હૈમનં જાડ્યં, ન વિના જ્વલિતાનલમ્ ॥૨૪॥
અદાન્તૈરિન્દ્રિયહયૈ-, શ્ચલૈરપથગામિભિઃ ।
આકૃષ્ય નરકારણ્યે, જન્તુઃ સપદિ નીયતે ॥૨૫॥
ઇન્દ્રિયૈર્વિજિતો જન્તુઃ, કષાયૈરભિભૂયતે ।
વીરૈઃ કૃષ્ટેષ્ટકઃ પૂર્વં, વપ્રઃ કૈઃ કૈર્ન ખણ્ડ્યતે? ॥૨૬॥
કુલઘાતાય પાતાય, બન્ધાય ચ વધાય ચ ।
અનિર્જિતાનિ જાયન્તે, કરણાનિ શરીરિણામ્ ॥૨૭॥
વશાસ્પર્શ-સુખાસ્વાદ, -પ્રસારિતકરઃ કરી ।
આલાનબન્ધનક્લેશ-, માસાદયતિ તત્ક્ષણાત્ ॥૨૮॥
પયસ્યગાધે વિચરન્, ગિલન્ ગલગતામિષમ્ ।
મૈનિકસ્ય કરે દીનો, મીનઃ પતતિ નિશ્ચિતમ્ ॥૨૯॥
નિપતન્ મત્તમાતઙ્ગ-, કપોલે ગન્ધલોલુપઃ ।
કર્ણતાલતલાઘાતાદ્, મૃત્યુમાપ્નોતિ ષટ્પદઃ ॥૩૦॥
કનકચ્છેદસંકાશ-, શિખાલોકવિમોહિતઃ ।

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

રભસેન પતન્ દીપે, શલભો લભતે મૃતિમ્ ॥૩૧॥
હરિણો હારિણીં ગીતિ-, માકર્ણયિતુમુદ્ધુરઃ ।
આકર્ણાકૃષ્ટચાપસ્ય, યાતિ વ્યાધસ્ય વેધ્યતામ્ ॥૩૨॥
એવં વિષય એકૈકઃ, પઞ્ચત્વાય નિષેવિતઃ ।
કથં હિ યુગપત્ પઞ્ચ, પઞ્ચત્વાય ભવન્તિ ન? ॥૩૩॥
તદિન્દ્રિયજયં કુર્યાદ્, મનઃશુદ્ધ્યા મહામતિઃ ।
યાં વિના યમનિયમૈઃ, કાયક્લેશો વૃથા નૃણામ્ ॥૩૪॥
મનઃક્ષપાચરો ભ્રામ્ય, -ન્નપશઙ્કં નિરઙ્કુશઃ ।
પ્રપાતયતિ સંસારા-, ડવર્ત્તગર્ત્તે જગત્ત્રયીમ્ ॥૩૫॥
તપ્યમાનાંસ્તપો મુક્તૌ, ગન્તુકામાન્ શરીરિણઃ ।
વાત્યેવ તરલં ચેતઃ, ક્ષિપત્યન્યત્ર કુત્રચિત્ ॥૩૬॥
અનિરુદ્ધમનસ્કઃ સન્, યોગશ્રદ્ધાં દધાતિ યઃ ।
પદ્ભ્યાં જિગમિષુર્ગ્રામં, સ પઙ્ગુરિવ હસ્યતે ॥૩૭॥
મનોરોધે નિરુધ્યન્તે, કર્માણ્યપિ સમન્તતઃ ।
અનિરુદ્ધમનસ્કસ્ય, પ્રસરન્તિ હિ તાન્યપિ ॥૩૮॥
મનઃકપિરયં વિશ્વ-પરિભ્રમણલમ્પટઃ ।
નિયન્ત્રણીયો યત્નેન, મુક્તિમિચ્છુભિરાત્મનઃ ॥૩૯॥
દીપિકા ખલ્વનિર્વાણા, નિર્વાણપથદર્શિની ।
એકૈવ મનસઃ શુદ્ધિઃ, સમામ્નાતા મનીષિભિઃ ॥૪૦॥
સત્યાં હિ મનસઃ શુદ્ધૌ, સન્ત્યસન્તોઽપિ સદ્ગુણાઃ ।
સન્તોઽપ્યસત્યાં નો સન્તિ, સૈવ કાર્યા બુધૈસ્તતઃ ॥૪૧॥
મનઃશુદ્ધિમબિભ્રાણા, યે તપસ્યન્તિ મુક્તયે ।
ત્યક્ત્વા નાવં ભુજાભ્યાં તે, તિતીર્ષન્તિ મહાર્ણવમ્ ॥૪૨॥
તપસ્વિનો મનઃશુદ્ધિ-વિનાભૂતસ્ય સર્વથા ।
ધ્યાનં ખલુ મુધા ચક્ષુ-ર્વિકલસ્યેવ દર્પણઃ ॥૪૩॥
તદવશ્યં મનઃશુદ્ધિઃ, કર્તવ્યા સિદ્ધિમિચ્છતા ।
તપઃશ્રુતયમપ્રાયૈઃ, કિમન્યૈઃ, કાયદણ્ડનૈઃ ॥૪૪॥
મનશુદ્ધ્યૈ ચ કર્તવ્યો, રાગદ્વેષવિનિર્જયઃ ।
કાલુષ્યં યેન હિત્વાત્મા, સ્વસ્વરૂપેઽવતિષ્ઠતે ॥૪૫॥
આત્માયત્તમપિ સ્વાન્તં, કુર્વતામપિ યોગિનામ્ ।
રાગાદિભિઃ સમાક્રમ્ય, પરાયત્તં વિધીયતે ॥૪૬॥
રક્ષ્યમાણમપિ સ્વાન્તં, સમાદાય મનાક્ મિષમ્ ।
પિશાચા ઇવ રાગાદ્યા, -શ્છલયન્તિ મુહુર્મુહુઃ ॥૪૭॥
રાગાદિતિમિરધ્વસ્ત, -જ્ઞાનેન મનસા જનઃ ।
અન્ધેનાન્ધ ઇવાકૃષ્ટઃ, પાત્યતે નરકાવટે ॥૪૮॥
અસ્તતન્દ્રૈરતઃ પુંભિ, -ર્નિર્વાણપદકાઙ્ક્ષિભિઃ ।
વિધાતવ્યઃ સમત્વેન, રાગદ્વેષદ્વિષજ્જયઃ ॥૪૯॥
અમન્દાનન્દજનને, સામ્યવારિણિ મજ્જતામ્ ।
જાયતે સહસા પુંસાં, રાગદ્વેષમલક્ષયઃ ॥૫૦॥
પ્રણિહન્તિ ક્ષણાર્ધેન, સામ્યમાલમ્બ્ય કર્મ તત્ ।

jainuniversity.org

યન્ન હન્યાન્નરસ્તીવ્ર-, તપસા જન્મકોટિભિઃ ॥૫૧॥
કર્મ જીવં ચ સંશ્લિષ્ટં, પરિજ્ઞાતાત્મનિશ્ચયઃ ।
વિભિન્નીકુરુતે સાધુઃ, સામાયિકશલાક્યા ॥૫૨॥
રાગાદિધ્વાન્તવિધ્વંસે, કૃતે સામાયિકાંશુના ।
સ્વસ્મિન્ સ્વરૂપં પશ્યન્તિ, યોગિનઃ પરમાત્મનઃ ॥૫૩॥
સ્નિહ્યન્તિ જન્તવો નિત્યં, વૈરિણોઽપિ પરસ્પરમ્ ।
અપિ સ્વાર્થકૃતે સામ્ય-ભાજઃ સાધોઃ પ્રભાવતઃ ॥૫૪॥
સામ્યં સ્યાન્નિર્મમત્વેન, તત્કૃતે ભાવનાઃ શ્રયેત્ ।
અનિત્યતામશરણં, ભવમેકત્વમન્યતામ્ ॥૫૫॥
અશૌચમાશ્રવવિધિં, સંવરં કર્મનિર્જરામ્ ।
ધર્મસ્વાખ્યાતતાં લોકં, દ્વાદશીં બોધિભાવનામ્ ॥૫૬॥
યત્પ્રાતસ્તન્ન મધ્યાહ્ને, યન્મધ્યાહ્ને ન તન્નિશિ ।
નિરીક્ષ્યતે ભવેઽસ્મિન્ હી!, પદાર્થાનામનિત્યતા ॥૫૭॥
શરીરં દેહિનાં સર્વ, -પુરુષાર્થનિબન્ધનમ્ ।
પ્રચણ્ડપવનોદ્ધૂત, -ઘનાઘનવિનશ્વરમ્ ॥૫૮॥
કલ્લોલચપલા લક્ષ્મીઃ, સઙ્ગમાઃ સ્વપ્નસંનિભાઃ ।
વાત્યાવ્યતિકરોત્ક્ષિપ્ત, -તૂલતુલ્યં ચ યૌવનમ્ ॥૫૯॥
ઇત્યનિત્યં જગદ્વૃત્તં, સ્થિરચિત્તઃ પ્રતિક્ષણમ્ ।
તૃષ્ણાકૃષ્ણાહિમન્ત્રાય, નિર્મમત્વાય ચિન્તયેત્ ॥૬૦॥
ઇન્દ્રોપેન્દ્રાદયોઽપ્યેતે, યન્મૃત્યોર્યાન્તિ ગોચરમ્ ।
અહો! તદન્તકાતઙ્કે, કઃ શરણ્યઃ શરીરિણામ્ ॥૬૧॥
પિતુર્માતુઃ સ્વસુર્ભ્રાતુ-સ્તનયાનાં ચ પશ્યતામ્ ।
અત્રાણો નીયતે જન્તુઃ, કર્મભિર્યમસદ્મનિ ॥૬૨॥
શોચન્તે સ્વજનાનન્તં, નીયમાનાન્ સ્વકર્મભિઃ ।
નેષ્યમાણં તુ શોચન્તિ, નાત્માનં મૂઢબુદ્ધયઃ ॥૬૩॥
સંસારે દુઃખદાવાગ્નિ, -જ્વલજ્જ્વાલાકરાલિતે ।
વને મૃગાર્ભકસ્યેવ, શરણં નાસ્તિ દેહિનઃ ॥૬૪॥
શ્રોત્રિયઃ શ્વપચઃ સ્વામી, પત્તિર્બ્રહ્મા કૃમિશ્ચ સઃ ।
સંસારનાટ્યે નટવત્, સંસારી હન્ત! ચેષ્ટતે ॥૬૫॥
ન યાતિ કતમાં યોનિં, કતમાં વા ન મુઞ્ચતિ ।
સંસારી કર્મસમ્બન્ધા, -દવક્રયકુટીમિવ ॥૬૬॥
સમસ્તલોકાકાશેઽપિ, નાનારૂપૈઃ સ્વકર્મતઃ ।
વાલાગ્રમપિ તન્નાસ્તિ, યન્ન સ્પૃષ્ટં શરીરિભિઃ ॥૬૭॥
એક ઉત્પદ્યતે જન્તુ-રેક એવ વિપદ્યતે ।
કર્માણ્યનુભવત્યેકઃ, પ્રચિતાનિ ભવાન્તરે ॥૬૮॥
અન્યૈસ્તેનાર્જિતં વિત્તં, ભૂયઃ સંભૂય ભુજ્યતે ।
સ ત્વેકો નરકક્રોડે, ક્લિશ્યતે નિજકર્મભિઃ ॥૬૯॥
યત્રાન્યત્વં શરીરસ્ય, વૈસદૃશ્યાચ્છરીરિણઃ ।
ધનબન્ધુસહાયાનાં, તત્રાન્યત્વં ન દુર્વચમ્ ॥૭૦॥
યો દેહધનબન્ધુભ્યો, ભિન્નમાત્માનમીક્ષતે ।

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

ક્વ શોકશઙ્કુના તસ્ય, હન્તાતઙ્કઃ પ્રતન્યતે ॥૭૧॥
રસાસૃઙ્માંસમેદોઽસ્થિ-મજ્જાશુક્રાન્ત્રવર્ચસામ્ ।
અશુચીનાં પદં કાયઃ, શુચિત્વં તસ્ય તત્કુતઃ? ॥૭૨॥
નવસ્રોતઃસ્રવદ્વિસ્ર-રસનિઃસ્યન્દપિચ્છિલે ।
દેહેઽપિ શૌચસઙ્કલ્પો, મહન્મોહવિજૃમ્ભિતમ્ ॥૭૩॥
મનોવાક્કાયકર્માણિ, યોગાઃ કર્મ શુભાશુભમ્ ।
યદાશ્રવન્તિ જન્તૂના-, માશ્રવાસ્તેન કીર્તિતાઃ ॥૭૪॥
મૈત્ર્યાદિવાસિતં ચેતઃ, કર્મ સૂતે શુભાત્મકમ્ ।
કષાયવિષયાક્રાન્તં, વિતનોત્યશુભં પુનઃ ॥૭૫॥
શુભાર્જનાય નિર્મિથ્યં, શ્રુતજ્ઞાનાશ્રિતં વચઃ ।
વિપરીતં પુનર્જ્ઞેય-મશુભાર્જનહેતવે ॥૭૬॥
શરીરેણ સુગુપ્તેન, શરીરી ચિનુતે શુભમ્ ।
સતતારમ્ભિણા જન્તુ, -ઘાતકેનાશુભં પુનઃ ॥૭૭॥
કષાયા વિષયા યોગાઃ, પ્રમાદાવિરતી તથા ।
મિથ્યાત્વમાર્તરૌદ્રે ચે, -ત્યશુભં પ્રતિ હેતવઃ ॥૭૮॥
સર્વેષામાશ્રવાણાં તુ, નિરોધઃ સંવરઃ સ્મૃતઃ ।
સ પુનર્ભિદ્યતે દ્વેધા, દ્રવ્યભાવવિભેદતઃ ॥૭૯॥
યઃ કર્મપુદ્ગલાદાન, -ચ્છેદઃ સ દ્રવ્યસંવરઃ ।
ભવહેતુક્રિયાત્યાગઃ, સ પુનર્ભાવસંવરઃ ॥૮૦॥
યેન યેન હ્યુપાયેન, રુધ્યતે યો ય આશ્રવઃ ।
તસ્ય તસ્ય નિરોધાય, સ સ યોજ્યો મનીષિભિઃ ॥૮૧॥
ક્ષમયા મૃદુભાવેન, ઋજુત્વેનાઽપ્યનીહયા ।
ક્રોધં માનં તથા માયાં, લોભં રુન્ધ્યાદ્યથાક્રમમ્ ॥૮૨॥
અસંયમકૃતોત્સેકાન્, વિષયાન્ વિષસંનિભાન્ ।
નિરાકુર્યાદખણ્ડેન, સંયમેન મહામતિઃ ॥૮૩॥
તિસૃભિર્ગુપ્તિભિર્યોગાન્, પ્રમાદં ચાપ્રમાદતઃ ।
સાવદ્યયોગહાનેના-, ઽવિરતિં ચાપિ સાધયેત્ ॥૮૪॥
સદ્દર્શનેન મિથ્યાત્વં, શુભસ્થૈર્યેણ ચેતસઃ ।
વિજયેતાર્તરૌદ્રે ચ, સંવરાર્થં કૃતોદ્યમઃ ॥૮૫॥
સંસારબીજભૂતાનાં, કર્મણાં જરણાદિહ ।
નિર્જરા સા સ્મૃતા દ્વેધા, સકામા કામવર્જિતા ॥૮૬॥
જ્ઞેયા સકામા યમિના, -મકામા ત્વન્યદેહિનામ્ ।
કર્મણાં ફલવત્પાકો, યદુપાયાત્ સ્વતોઽપિ હિ ॥૮૭॥
સદોષમપિ દીપ્તેન, સુવર્ણં વહ્નિના યથા ।
તપોઽગ્નિના તપ્યમાન, -સ્તથા જીવો વિશુધ્યતિ ॥૮૮॥
અનશનમૌનોદર્યં, વૃત્તેઃ સંક્ષેપણં તથા ।
રસત્યાગસ્તનુક્લેશો, લીનતેતિ બહિસ્તપઃ ॥૮૯॥
પ્રાયશ્ચિત્તં વૈયાવૃત્ત્યં, સ્વાધ્યાયો વિનયોઽપિ ચ ।
વ્યુત્સર્ગોઽથ શુભં ધ્યાનં, ષોઢેત્યાભ્યન્તરં તપઃ ॥૯૦॥
દીપ્યમાને તપોવહ્નૌ, બાહ્યે ચાભ્યન્તરેઽપિ ચ ।

jainuniversity.org
सर्वज्ञानाय भवतु

યમી જરતિ કર્માણિ, દુર્જરાણ્યપિ તત્ક્ષણાત્ ॥૯૧॥
સ્વાખ્યાતઃ ખલુ ધર્મોઽયં, ભગવદ્ભિર્જિનોત્તમૈઃ ।
યં સમાલમ્બમાનો હિ, ન મજ્જેદ્ ભવસાગરે ॥૯૨॥
સંયમઃ સૂનૃતં શૌચં, બ્રહ્માકિઞ્ચનતા તપઃ ।
ક્ષાન્તિર્માર્દવમૃજુતા, મુક્તિશ્ચ દશધા સ તુ ॥૯૩॥
ધર્મપ્રભાવતઃ કલ્પ, -દ્રુમાદ્યા દદતીપ્સિતમ્ ।
ગોચરેઽપિ ન તે યત્સ્યુ, -રધર્માધિષ્ઠિતાત્મનામ્ ॥૯૪॥
અપારે વ્યસનાઽમ્ભોધૌ, પતન્તં પાતિ દેહિનમ્ ।
સદા સવિધવર્ત્યેક, -બન્ધુર્ધર્મોઽતિવત્સલઃ ॥૯૫॥
આપ્લાવયતિ નામ્ભોધિ, -રાશ્વાસયતિ ચામ્બુદઃ ।
યન્મહીં સ પ્રભાવોઽયં, ધ્રુવં ધર્મસ્ય કેવલઃ ॥૯૬॥
ન જ્વલત્યનલસ્તિર્યગ્, યદૂર્ધ્વં વાતિ નાનિલઃ ।
અચિન્ત્યમહિમા તત્ર, ધર્મ એવ નિબન્ધનમ્ ॥૯૭॥
નિરાલમ્બા નિરાધારા, વિશ્વાધારો વસુંધરા ।
યચ્ચાવતિષ્ઠતે તત્ર, ધર્માદન્યન્ન કારણમ્ ॥૯૮॥
સૂર્યાચન્દ્રમસાવેતૌ, વિશ્વોપકૃતિહેતવે ।
ઉદયેતે જગત્યસ્મિન્, નૂનં ધર્મસ્ય શાસનાત્ ॥૯૯॥
અબન્ધૂનામસૌ બન્ધુ, -રસખીનામસૌ સખા ।
અનાથાનામસૌ નાથો, ધર્મો વિશ્વૈકવત્સલઃ ॥૧૦૦॥
રક્ષોયક્ષોરગવ્યાઘ્ર, -વ્યાલાનલગરાદયઃ ।
નાપકર્તુમલં તેષાં, યૈર્ધર્મઃ શરણં શ્રિતઃ ॥૧૦૧॥
ધર્મો નરકપાતાલ, -પાતાદવતિ દેહિનઃ ।
ધર્મો નિરુપમં યચ્છ, -ત્યપિ સર્વજ્ઞવૈભવમ્ ॥૧૦૨॥
કટિસ્થકરવૈશાખ, -સ્થાનકસ્થનરાકૃતિમ્ ।
દ્રવ્યૈઃ પૂર્ણં સ્મરેલ્લોકં, સ્થિત્યુત્પત્તિવ્યયાત્મકૈઃ ॥૧૦૩॥
લોકો જગત્ત્રયાકીર્ણો, ભુવઃ સપ્તાત્ર વેષ્ટિતાઃ ।
ઘનામ્ભોધિમહાવાત, -તનુવાતૈર્મહાબલૈઃ ॥૧૦૪॥
વેત્રાસનસમોઽધસ્તાન્, મધ્યતો ઝલ્લરીનિભઃ ।
અગ્રે મુરજસઙ્કાશો, લોકઃ સ્યાદેવમાકૃતિઃ ॥૧૦૫॥
નિષ્પાદિતો ન કેનાઽપિ, ન ધૃતઃ કેનચિચ્ચ સઃ ।
સ્વયંસિદ્ધો નિરાધારો, ગગને કિન્ત્વવસ્થિતઃ ॥૧૦૬॥
અકામનિર્જરારૂપાત્, પુણ્યાજ્જન્તોઃ પ્રજાયતે ।
સ્થાવરત્વાત્ત્રસત્વં વા, તિર્યક્ત્વં વા કથઞ્ચન ॥૧૦૭॥
માનુષ્યમાર્યદેશશ્ચ, જાતિઃ સર્વાક્ષપાટવમ્ ।
આયુશ્ચ પ્રાપ્યતે તત્ર, કથઞ્ચિત્કર્મલાઘવાત્ ॥૧૦૮॥
પ્રાપ્તેષુ પુણ્યતઃ શ્રદ્ધા, -કથકશ્રવણેષ્વપિ ।
તત્ત્વનિશ્ચયરૂપં તદ્, બોધિરત્નં સુદુર્લભમ્ ॥૧૦૯॥
ભાવનાભિરવિશ્રાન્ત, -મિતિ ભાવિતમાનસઃ ।
નિર્મમઃ સર્વભાવેષુ, સમત્વમવલમ્બતે ॥૧૧૦॥
વિષયેભ્યો વિરક્તાનાં, સામ્યવાસિતચેતસામ્ ।

jainuniversity.org
સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ

ઉપશામ્યેત્ કષાયાગ્નિ, -ર્બોધિદીપઃ સમુન્મિષેત્ ॥૧૧૧॥
સમત્વમવલમ્બ્યાથ, ધ્યાનં યોગી સમાશ્રયેત્ ।
વિના સમત્વમારબ્ધે, ધ્યાને સ્વાત્મા વિડમ્બ્યતે ॥૧૧૨॥
મોક્ષઃ કર્મક્ષયાદેવ, સ ચાત્મજ્ઞાનતો ભવેત્ ।
ધ્યાનસાધ્યં મતં તચ્ચ, તદ્ધ્યાનં હિતમાત્મનઃ ॥૧૧૩॥
ન સામ્યેન વિના ધ્યાનં, ન ધ્યાનેન વિના ચ તત્ ।
નિષ્કમ્પં જાયતે તસ્માદ્, -દ્વયમન્યોન્યકારણમ્ ॥૧૧૪॥
મુહૂર્તાન્તર્મનઃસ્થૈર્યં, ધ્યાનં છદ્મસ્થયોગિનામ્ ।
ધર્મ્યં શુક્લં ચ તદ્ દ્વેધા, યોગરોધસ્ત્વયોગિનામ્ ॥૧૧૫॥
મુહૂર્તાત્ પરતશ્ચિન્તા, યદ્વા ધ્યાનાન્તરં ભવેત્ ।
બહ્વર્થસંક્રમે તુ સ્યાદ્, દીર્ઘાઽપિ ધ્યાનસંતતિઃ ॥૧૧૬॥
મૈત્રી-પ્રમોદ-કારુણ્ય, -માધ્યસ્થ્યાનિ નિયોજયેત્ ।
ધર્મ્યધ્યાનમુપસ્કર્તું, તદ્ધિ તસ્ય રસાયનમ્ ॥૧૧૭॥
મા કાર્ષીત્ કોઽપિ પાપાનિ, મા ચ ભૂત્ કોઽપિ દુઃખિતઃ ।
મુચ્યતાં જગદપ્યેષા, મતિર્મૈત્રી નિગદ્યતે ॥૧૧૮॥
અપાસ્તાશેષદોષાણાં, વસ્તુતત્ત્વાવલોકિનામ્ ।
ગુણેષુ પક્ષપાતો યઃ, સ પ્રમોદઃ પ્રકીર્તિતઃ ॥૧૧૯॥
દીનેષ્વાર્ત્તેષુ ભીતેષુ, યાચમાનેષુ જીવિતમ્ ।
પ્રતીકારપરા બુદ્ધિઃ, કારુણ્યમભિધીયતે ॥૧૨૦॥
ક્રૂરકર્મસુ નિઃશઙ્કં, દેવતાગુરુનિન્દિષુ ।
આત્મશંસિષુ યોપેક્ષા, તન્માધ્યસ્થ્યમુદીરિતમ્ ॥૧૨૧॥
આત્માનં ભાવયન્નાભિ, -ર્ભાવનાભિર્મહામતિઃ ।
ત્રુટિતામપિ સંધત્તે, વિશુદ્ધધ્યાનસંતતિમ્ ॥૧૨૨॥
તીર્થં વા સ્વસ્થતાહેતુ, યત્તદ્વા ધ્યાનસિદ્ધયે ।
કૃતાસનજયો યોગી, વિવિક્તં સ્થાનમાશ્રયેત્ ॥૧૨૩॥
પર્યઙ્કવીરવજ્રાબ્જ, -ભદ્રદણ્ડાસનાનિ ચ ।
ઉત્કટિકા ગોદોહિકા, કાયોત્સર્ગસ્તથાસનમ્ ॥૧૨૪॥
સ્યાજ્જઙ્ઘયોરધોભાગે, પાદોપરિ કૃતે સતિ ।
પર્યઙ્કો નાભિગોત્તાન, -દક્ષિણોત્તરપાણિકઃ ॥૧૨૫॥
વામોઽઙ્ઘ્રિર્દક્ષિણોરૂર્ધ્વં, વામોરૂપરિ દક્ષિણઃ ।
ક્રિયતે યત્ર તદ્વીરો-, ચિતં વીરાસનં સ્મૃતમ્ ॥૧૨૬॥
પૃષ્ઠે વજ્રાકૃતીભૂતે, દોર્ભ્યાં વીરાસને સતિ ।
ગૃહ્ણીયાત્ પાદયોર્યત્રા, -ઙ્ગુષ્ઠૌ વજ્રાસનં તુ તત્ ॥૧૨૭॥
સિંહાસનાધિરૂઢસ્યા, -સનાપનયને સતિ ।
તથૈવાવસ્થિતિર્યા તા, -મન્યે વીરાસનં વિદુઃ ॥૧૨૮॥
જઙ્ઘાયા મધ્યભાગે તુ, સંશ્લેષો યત્ર જઙ્ઘયા ।
પદ્માસનમિતિ પ્રોક્તં, તદાસનવિચક્ષણૈઃ ॥૧૨૯॥
સંપુટીકૃત્ય મુષ્કાગ્રે, તલપાદૌ તથોપરિ ।
પાણિકચ્છપિકાં કુર્યાદ્, યત્ર ભદ્રાસનં તુ તત્ ॥૧૩૦॥
શ્લિષ્ટાઙ્ગુલી શ્લિષ્ટગુલ્ફૌ, ભૂશ્લિષ્ટોરૂ પ્રસારયેત્ ।

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

યત્રોપવિશ્ય પાદૌ તદ્, દણ્ડાસનમુદીરિતમ્ ॥૧૩૧॥
પૂતપાર્ષ્ણિ-સમાયોગે, પ્રાહુરુત્કટિકાસનમ્ ।
પાર્ષ્ણિભ્યાં તુ ભુવસ્ત્યાગે, તત્સ્યાદ્ગોદોહિકાસનમ્ ॥૧૩૨॥
પ્રલમ્બિતભુજદ્વન્દ્વ, -મૂર્ધ્વસ્થસ્યાસિતસ્ય વા ।
સ્થાનં કાયાનપેક્ષં યત્, -કાયોત્સર્ગઃ સ કીર્તિતઃ ॥૧૩૩॥
જાયતે યેન યેનેહ, વિહિતેન સ્થિરં મનઃ ।
તત્તદેવ વિધાતવ્ય, -માસનં ધ્યાનસાધનમ્ ॥૧૩૪॥
સુખાસનસમાસીનઃ, સુશ્લિષ્ટાધરપલ્લવઃ ।
નાસાગ્રન્યસ્તદગ્દ્વન્દ્વો, દન્તૈર્દન્તાનસંસ્પૃશન્ ॥૧૩૫॥
પ્રસન્નવદનઃ પૂર્વા, -ભિમુખો વાપ્યુદઙ્મુખઃ ।
અપ્રમત્તઃ સુસંસ્થાનો, ધ્યાતા ધ્યાનોદ્યતો ભવેત્ ॥૧૩૬॥

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु